

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 3.

Laupäeval, 23. jaanuaril 1926.

VIII aastakäik.

SÕJAVÄELINE KEHAKASVATUS.

SITKE PINGUTUS JA — I KOHT VÕISTLUSTEL.
(2. SOOMUSR. RÜG. 1925 A. II DIVIISI SPORDIVÕISTLUSTEL).

Kaadri väljaõppest väeosades.

Hiljuti möödunud „Otepää manöövritele“ järgnes pikem „sulesõda“. Otsiti puudusi, vigu, lükati ümber tehtud etteheiteid, uuriti põhjuseid, miks just ette tulid need või teised vead, puudused jne. Aegamööda näib juba arvustuse tuli raagevat, peagi ununevad manöövid.

Lugedes neid arvustusi tekib ikka ja ikka küsimus — kuidas ettetulnud vigu parandada? Mida teha, et need vead enam ei korduks? Need on küsimused, millede selgitamiseks seni keegi osavõtjatest pole sõna võtnud. Vähe on vigu leida, tähtsam on näidata, kuidas neid parandada.

Kuna minul võimalus puudub üksikasjalisemalt ettetulnud vigu käsitada, tahan alljärgnevas ainult alla kriipsutada seda osa, mis väeosade ülemate peale langeb ettetulnud puuduste kõrvaldamiseks. Ei eksi vist, kui arvan, et suurem osa ettetulnud vigadest olid tekkinud meie nooremate juhtide mitte küllaldasest taktikalisest ettevalmistusest.

Nooremate juhtide taktikaline väljaõpe olgu meie väeosade ülemate tähtsamaks ülesandeks rahuaaja töös. Ei sõjakool, ei ohvitseride kursused ei suuda anda kõike kogemusi ja praktilisi teadmisi, mis nooremate juhtidel vaja läheb nende kolmekilgses tegevuses väeosades: olla kasvataja õpetaja ja juht.

Prantsuse jalgväe määrustiku 1-sest osast § 48 leiame: „Väeosa ülem kannab vastutust väeosa ohvitseride väljaõppe eest.“ (Le Colonel est responsable de l'instruction de son corps d'officiers). Järelikult lasub väeosade ülematel vastutusrikas ülesanne — nooremate juhtide lõpulik kasvatus ja väljaõpe.

Kaadri väljaõppe alal on meil seni mõndagi korda saadetud. On korraldatud ettekandeid, „sõjalisi mängu“ jne., kuid mulle näib, et nii mõnigi kord on asjata vaeva nähtud ja aega raisatud; kuna parema korralduse ja põhjalikuma ettevalmistuse juures oleks saavutatud palju paremaid tagajärgi. Tihti antakse ohvitseridele ettekannete tegemiseks teemid niisuguste küsimuste kohta, millede valgustamiseks ohvitseril puuduvad allikad ja ka vastavad teadmised. Selle tagajärjeks nõrgad ettekanded ning tulutumalt raisatud aeg. Ka kahepoolsed taktikalised harjutused — „sõjamängud“ — ei ole otstarbekohased nooremate juhtide väljaõpetamisel.

Kaadri väljaõppe eesmärgiks peaks olema arendada nooremate juhtide juhtimise, kasvatamise ja õpetamise võimeid ning luua väeosas

ühtlane doktriin ja ühtlased õpeviisid aluseks võttes väeliikide määrustikke.

Prantsuse jalgväe määrustik näeb ette kaadri väljaõpetamisel:

- ettekanded
- harjutused
- harjutused kaardil ja reljeefplaanidel,
- harjutused maastikul.

Loengute tähtsamaks eesmärgiks on määrustikes leiduvate õpetuste põhjalik selgitus. Harjutused kaardidel ja reljeefplaanidel on täielikult pühendatud väeliikide taktika õpetamisele ning nende eesmärk on:

- kas lahendada täielikult kaardil teatavaid taktikalisi probleeme,
- või ettevalmistada teatavaid harjutusi maastikul.

Harjutused maastikul on päämiselt ettevalmistuseks üksuste juhtimiseks. Neid peetakse

- kas ilma väeosadeta,
- või väeosade (üksuste) osavõttel.

Viimaseid peetakse harilikult eelmiste kordamisena.

Kõik need õppused sünnivad väeosa ülema otsekohesel juhatusel ja järelevalvel ning nõuavad põhjalikku ettevalmistamise tööd nii juhataja kui ka õppijate poolt, millest ära ripub kogu õppuste edu. Selletõttu ei või ka õppuste arv liigsuur olla. Ülemäärana võiks võtta nädalas 1 harjutus kaardil või ettekanne (millede kestvus ei tohiks olla üle 2 tunni) ja 2—3 harjutust kuus maastikul.

Neile, keda kaadri väljaõpe huvitab, võin soovitada tutvumiseks järgmisi allikaid:

- 1) — Règlement provisoire de Manoeuvre d'infanterie 1-ère Partie. Chapitre VI.
- 2) — Règlement provisoire de Manoeuvre d'infanterie Annexes. Annexe VI.
- 3) — Commandant Gérin. Le Combat des Petites Unités. (Charles Lavauzelle et Cie Paris. Boulevard Saint-Germain, 124) 228 lehekülge 6 skeemiga. Hind 8 fr.

Raamat sisaldab 4 praktilist harjutust, mida autor (praegu „Ecole Supérieure de Guerre jalgväe taktika noorem professor), isiklikult juhtis ühel „Centre de perfectionnement tactique“ kursustel.

Harjutused on järgmised:

- Pataljon pealetungi lahingus.
- Kompanii pealetungi lahingus.
- Pataljoni varu kompanii üleminek lahingusadest.
- Jalgväe rügemendi tuleplaanide väljatöötamine kaitselahingus.

La Revue d'infanterie — kirjutab tähendatud raamatu kohta muuseas: „See töö, esimene selle

sarnane, mis on ilmunud peale sõda, on üks parematest, mis üldse ilmunud, ning pakub väärtuslikku materjali rügementide, pataljonide ja kompaniide ülematele..."

4) — La Revue d'Infanterie, décembre 1925. Colonel Cour'i artikkel „Les Exercices de cadres sur le terrain. — Leur utilité. Façon de les monter."

Artikkel sisaldab näite ühes rügemendis organiseeritud praktilise harjutuse kohta maastikul. — (Pataljoni tegevus vaenlasega kontakti loomisel).

5) La Revue d'Infanterie, septembre 1925. Pataljoni ülema Duclos'i artikkel „Les exercices de cadres en salle."

Artikkel sisaldab 3 osa:

— Tarviline materjal harjutuste pidamiseks.

— Ühe harjutuse korraldus rügemendis.

— Mis läheb maksma rügemendi harjutussaali sisseseade.

Ülal ettetoodud raamatutes sisaldavatest praktilistest ülesannetest oleks ekslik otsida teatava taktikalise probleemi lahendust; nad annavad ainult meetodi praktiliste harjutuste organiseerimiseks ja ülesannete lahendamiseks. (Kõik need raamatud on saadaval Charles Lavauzelle'i raamatukauplusest, 124 Blvd. St.-German, Paris). R. Tomberg.

Kirjanik August Kitzbergi 70. aastase sünnipäeva puhul.

Möödunud nädalal pühitseti üle maa meie rahvalikuma kirjaniku ja väga rahvaliku Tiibuse 70-dat sünnipäeva. Pidustused selle puhul algavad Tartus, juubilaril kodulinnas, jätkusid tema enese osavõttel hiljem ka Tallinnas, kuna kõigis provintses ja üle kogu maa korraldati terve rida auõhtuid, kust juubilarile traadi ja kirjade teel läkitati soojemaid soove ja tervitusi.

Suurejoonelisemaks teiste hulgas kujunes lugupeetud kirjaniku auõhtu Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis neljapäeval 14. skp. Ruumikas kontsertsaal oli täis kiilunud tungil neid, kes tahtsid kaasa elada seda kirjanduslikku suurpäeva ja liigutavat sündmust. Palju ka neid, kes ruumi puudusel sellest ilma pidid jääma.

Õhtu alguseks on auvõõrastele määratud kohtadele kogunenud kõik kohalikud tähtsamad avalikelu- ja vaimliskultuuri tegelased, Riigikogu esimees, Vabariigi Valitsus pea terve koosseisus ja ka välismaade diplomaatilisi esitajaid. Tormiliste ovatsioonidega tervitab publik juubilaril tema saali ilmumisel. Ka Riigivanem härra Teemant, kellele Kitzbergi auõhtu oli esimene suurem avalik esinemine, saab saali ilmumisel ühemeelse ovatsiooni osaliseks. Esimesest silmapilgust alanud kogu rohkearvulise publiku ühemeelne helevus kestab kogu õhtu, mille kava ainult sõnaline — kõned kirjanikelt Ed. Hubelilt ja Fr. Tuglaselt ning ajakirjanik Hans Rebaselt. Kõnedele järgnesid telegrammid paljudelt organisatsioonidelt ja isikutelt. Ka kaitseväge esitajad on toonud lugupeetud kirjanikule, kui rahvusliku vaimu tulisemale õhutajale ja kasvatajale tervitusi ja õnnesoove. Tartus tervitas „Vanemuises“

peetud aktusel kirjanikku kindral Põdder, Tallinnas „Estoonia“ auõhtul oli tulnud sõjaministrilt kindral Sootsilt soojasõnaline tervitustelegramm, mis rõhutas rahvusliku iseteadvuse tähtsust sõjaväe moraalses kasvatuses, milles kaasa on aidanud A. Kitzbergi rahvuslikust vaimust kantud looming.

August Kitzberg on üks meie tuntuimaid kirjanikke; meie paremate rahvajuttude autor ja kunstiväärtusliku näitekirjanduse rajaja. Tema „Libahunt“, „Tuulte pöörises“, „Kauka jumal“ ja muudki veel on meie näitekirjanduse väärtuslik klassika. Neile on viimased aastad rajanud omad uuemad saavutused selle kirjandusliigi alal.

Ka jutukirjandust on Aug. Kitzberg oma elutöö kestel rikastanud paljude väärtustega. „Sauna Hansu „oma“ hobune“, „Veli Henn“ ja „Hennu veli“ ning muid kuuluvad oma rahvalikkuse ja laduse poolest kõige väärtuslikuma hulka meie kirjanduses üldse. Viimaseil aastail on otse harukordselt populaarseks saanud kirjaniku memuaarid „Ühe vana tuuletallaja noorepõlve mälestused“, millesist teosest tänini ilmunud kaks annet.

Vaatamata oma kõrgele eale on armastatud kirjaniku loov vaim praegugi veel erk ja töökas. Peame imestama tõsiselt seda agarust, millega Tiibuse Jaak Tiibus, tema Mari, Jaan Vaglarand ja teised „Päevalehe“ joonealuse tüübid sõna ja seisukohta võtavad kõigi meie avaliku elu varjukülgede ja väärnähtuste kohta.

Soovime lugupeetud juubilarile veel palju aastaid, aastaid, mida kannaks tänini säilinud otse nooruslikult ergas värskus, et veel ja veel võiks kesta tema tänuga tasumatu töö meie rahva vaimukultuuri süvendamiseks — endises sihis.

II-ne diviis 7-me aasta eest.

24. XII. 1918 — 24. XII. 1925.

Toimetuse märkus:

Artiklis on huvitavaid üksikasju II diviisi Vabadussõja tegevusest. Toimetus, tuues artikli materjalina Vabadussõja ajalooks avaldab soovi, et siin ettetulevate andmeliste vigade peale juhitaks lugejaskonnalt tähelepanu. Kogemused on näidanud, et sageli ka Vabadussõja arhiivmaterjalides on ühe ja sama sündmuse kohta mitmesuguseid üksikuid mitte-sobivaid andmeid.

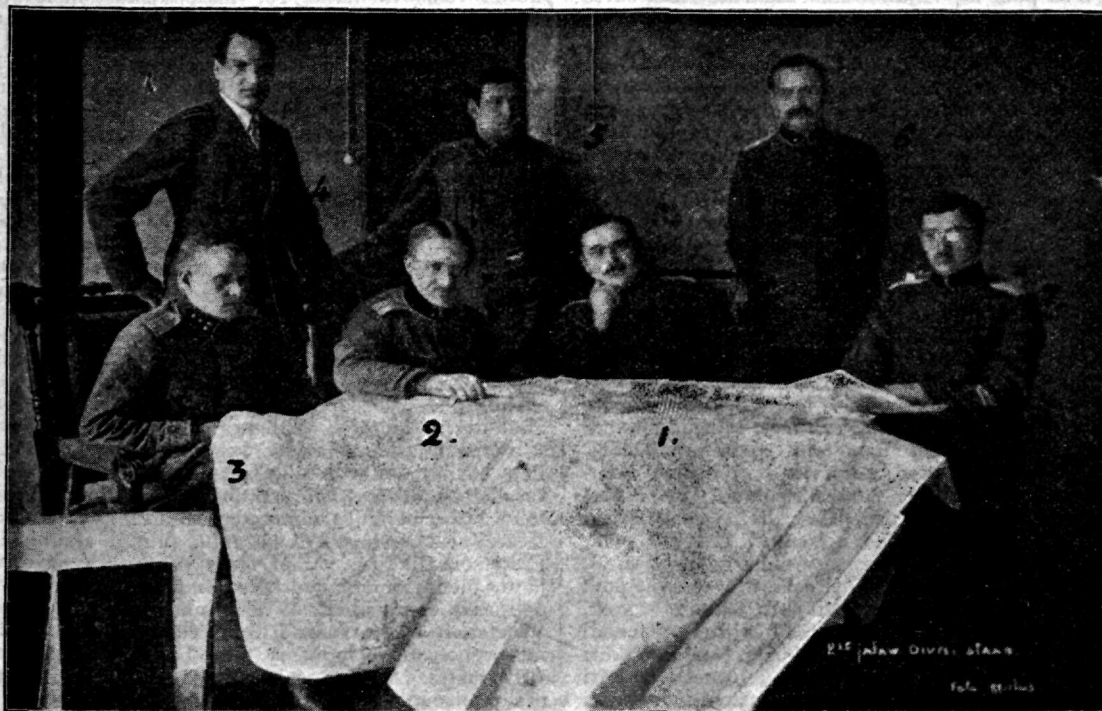
II-ne diviis kujunes välja I-se diviisi lõunarinde vägedest detsembris 1918 a. ja II-se diviisi staap lõunarinde juhi kolonel Limberg'i staabist, kes sellele kohale asus 18. detsembril 1918 aastal. Kuni selle ajani pidasid formeerivad lõunarinde väeosad sidet Tallinnaga. Korralik side puudus aga ja väeosade formeerijad ülemused tulid suusõnaliste instruksioonidega ja teadmise, et Tallinn neile midagi anda ei või sel lihtsal põhjusel, et anda midagi ei ole, ja hakkasid äranäidatud kohal väeosasid looma nõnda ütelda mitte millegi. Formeerimise tingimised olid siin märksa raskemad kui Põhja-Eestis. Kuna seal juba 11. novembril sakslased võimu üle andsid, ei teinud seda Riia kindralkomando mitte, kelle alla kuulus Lõuna-Eesti, vaid keelas ära Eesti vägede moodustamine ja takistas salajast formeerimist kõikide abinõudega. Peale selle ei annud ka vabatahtlik mobilisatsioon (17.IX) tagajärgi. Nii ei olnud kuni sundusliku mobilisatsiooni väljakuulutamiseni (27. nov.) mehi ega püsse, mida sakslased ei lubanud kohale toimetada. Ka avalik side pidamine Tallinnaga oli kujunenud võimatumaks. Sarnases olukorras asuti polkude formeerimisele Lõunarindel¹⁾: kolonel Unt Tartus 21. novembril, 2-se polgu kolonel Puskar II Pärnus 23. novembril 6-da polgu ja kolonel Kubbo 25. novembril Võrus 3-da polgu formeerimisele. Püsse toodi Tallinnast salaja kui kontrabanti, okkupatsiooni ajal kõrvalepandud laskeristad toodi välja, mehi kogunes visalt, mobilisatsiooni komisjonid töötasid, kuid see võttis rohkem aega, kui moment seda lubas. 30. novembril olid punased Petseris, kuid mobilisatsioon alles algas ja 3-as polk koosnes ainult paaristajast mehest, kellest nii mõnedki mitte sõdimiseks polnud tulnud vabatahtlikult, vaid lihtsalt selleks, et nuriseda, norida ning tekitada rahulolematust. Sakslased püsse meeste kätte anda ei luba, vaenlane aga läheneb. Esimene kokkupuutumine vaenlasega II diviisis oli 3-dal polgul Husaari jaama läheduses Võru-Petseri maantee liinil Soo külade ja järve juures, 2. detsembril. (29. novembril olid punased Pihkva Põhja korpuse käest võtnud, kes Eesti sisemaale taganes, samal päeval langes ka Irboska vaenlase kätte ja 30. novembril Petseri). Kuni 6. detsembrini peeti vaenlane ülalnimetatud liinil kinni, 6-dal aga taganeti Uue-Kasaritsa ja Pidriku talu juure, mis asuvad Võru viivate teede ääres. Naisse punktidesse jäädi päevaks ja 8-dal detsembril jätvad sakslased punastega kokkuleppides Võru maha hommikul kell 4 ilma Eesti esitajatele teadustamata ning punastel on vaba tee Võru, sest mehi ei olnud, järelejäänutest jätkus vaevalt kogutud pusside päästmiseks. Siin ei saa ka nimetamata jätta seda rusuvat mõju, mida avaldas hiilguses ja uhkuse hullustuses kelkivad 4000 Pihkva korpuse meest, kes võidurikkalt Võrust läbi taganesisid, rekordi võttes läbitaganetud maa pikkuses ja ajavälituses üle Härgmäe, Ruhja, Abja, Olustvere ja Rapla Tallinnasse välja. Selge on, et olukorras võihik maamees, kes oli tulnud isamaad kaitsma, nähes niisugust uhket ja küllusrikkast ja ka arvukat väge taganemas, kindralite ja ohvitseride hulga, loomulikult tundis end liig nõrgana ja väetina ühes omasuguste 50, 100 ehk 200

pastlaväelasega, vana rikkas lukuga pussiloksidega; usk enese sisse langes ja tekkis kartus selle tundmatu, hirmujuttudega ümbritsetud vaenlase vastu, kelle eest taganeb 4000 meest — niisugune hiilgav sõjavägi. Kuid olgu see ühtlasi meile ka meeletuletuseks tuleviku jaoks, et hiilgus, küllus ja juhtide rohkus ei anna veel võitu.

Nii ei saanudki 3-as polk tõsiselt formeerimisele asuda, sest ta jõudis vaevalt oma pussikoormatega vaenlase eest ära. Olgugi et ka taganemisel mehi koguti, ei jõudnud see arv ka Tartule abiks ruttamisel (üle Otepää ja Puka) 20. detsembril üle 250. Tartu kaitseks oli Kuperjanovi poolt organiseeritud ja välja pandud juba 1. detsembrist saadik Rāpinasse 100 meheline salk, Liivaninal 30 meheline salk ja Mustveel 50 meheline salk. Rāpinast tõmbab end Kuperjanovi salk 7. detsembril tagasi Abja, Rasina ja Meksi liinile. Voore ja Liivaliinile oli välja pandud 2-se polgu ratsa komando ja 5-es rood, Kārsal ja Vastse-Kuustel 2-se polgu 3-as ja 4-jas rood. 11 detsembril langeb Rāpina, 12. detsembril Põlva, 14. — Kanepi ja Kooraste ning Karula, 16-dal Valga, Sangaste, Otepää, Vastse-Kuuste, Karilatsi ja terve Liiva-Kārsa-Rasina-Meksi liin. 2-se polgu osad taganevad osalt Uhtkele, osalt Kuristale. Balahovitshi salk, mis asus Kambjas, taganeb Nõkku (Balahovitsh tuli punaste poolt 29. novembril üle ja taganes läbi Irboska, Petseri Kambja, kus ta oma salka kohendas kuni 16 detsembrini, mil ta Voore juures asus vaenlase vastu). 20. novembril tuuakse Võrust üle Otepää Pukale taganenud 3-as polk Nõkku Tartu kaitseks (3-as polgu on sel ajal 250 meest). Samal päeval taganevad Kuristalt 2-se polgu 3-as ja 4-as rood juhatuse teadmata. Ülenurme juure saadetakse 2-se polgu 8-as rood abiks, 2-se polgu 1-ne pataljoni on saadetud Tormasse, samasse ka ratsa komando üle Vask-Narva, Lohusoose sissetunginud vaenlase vastu. Tartus asuv von zur Mühleni ratsa kuulipildujate komando taganeb juhatuse teadmata oma 20-ne kuulipildujaga, sedasama teeb ka Balahovitsh. 3-as polk ja 2-se polgu 5-es ja 8-as rood peavad Uhtke ja Unipiha juures vaenlase kinni kuni 21. detsembrini, siis aga taganevad. 21. detsembril evakueeritakse Tartu: Diviisi staap Viljandi, 2-se polgu staap ja Tartu kaitseleitlased Põltsamaale, Kuperjanovlased asuvad Puurmanni, 2-se polgu 5-es ja 8-as rood Laeval, 3-as ja 4-as rood Ajukülla, 2-se polgu 1-ne pataljoni Laiusele. 22. detsembril hommikul tulid punased Tartu sisse. Samal päeval võtavad nad Laiuse oma alla ja Viljandi sihis Holme ning Tõrva. 14. detsembril langeb Jõgeva punaste kätte, 25-dal Pärnu sihis Ruhja, 26-dal Mõisaküla raudteesõlm. 27-dal algab võitlus Põltsamaa pärast, mis kestab 8 päeva ja lõpeb 2-se polgu võiduga 4. jaanuaril. Olgugi et Tartus ja Pärnus edenes 2-se ja 6-da polgu täiendamine jõudsasti, kuid ka siin oli kartus vaenlase ees maad võtnud, sinna juure veel punaste salaagitaatorid, kes ühelt poolt hirmutasid, teisest küljest aga töötasid paradiisi. Loomulikult olukorras oleks neist jõudest, mis olemas olid Tartu kaitseks, küllalt olnud, kuid Tartu langes ja sellega on üleliigne kord tõendatud, et meeste ja ka kuulipildujate rohkus (zur Mühleni 20) üksi ei küüni kaitseks, kui puudub tahtmine — väikese mehe tahtmine kaitsta. Et tahtmine puudus, on ka arusaadav, sest iseseisvuse mõte oli seni veel avalikult käsitamata, ei teatudki, mida selle sõjaga tabeti kätte saada, punaste jõude arvati olevat miljonid, sest üldine Vene olukord oli teadmata, saadi asjast aru lihtsalt nii, et enne sõdis Suur Vene sakslastega, austerlastega ja türklastega ja nüüd tahab Eesti ise kord venelasega sõida. Vene väes teeninud sõdurid teadsid, mis on Vene vägi, nad teadsid, et Baltimere Mustamereni oli Vene sõdu-

¹⁾ Kaart 1/800.000.

II diviisi staap Vabadussõjas.

1. Diviisi ülem polkownik V. Puskar. 2. Diviisi staabi ülem Kindralstaabi polk. Mut. 3. kapt. Johanson.
4. Al. kapt. A. Kruus. 5. Leitn. H. Saebelmann. 6. Leitn. Joab. 7. Al. kapt. Nestra.

risi täis, nad olid näinud neid laskemoona mägesid, neid intendandi ladude virnu, mis seisis iga raudtee jaama lähedal frondist kuni Dneprini ja Düünani ja nüüd antakse rikked lukuga Jaapani püss kätte ja kaks-kolm teist omavalla meest, mõni naabri vallast, mõni Jõgeva poolt, mõni Kambja, või Kuuste mees ja mine sõdi selle suure Vene riigiga. Siin pole midagi imestada, kui taganeti... Tartu langes 22-sel detsembril, Valk langes ja Lõunarinde front läheneb Põltsamaale, Viljandile ja Pärnule. Paremaks Lõunafrondi korraldamiseks ühendati kõik Lõunarindel olevad väeosad ise-seisvaks lahingüksuseks, diviisiks, 24. detsembril ja diviisi ülemaks määrati kolonel Puskar I. Eelmisel päeval oli ajutine Valitsus vägede ülemjuhatajaks nimetanud kindral Laidoneri (Laidoner asus ülemjuhataja kohusetäitmisele 26.XII.1918 a.). Seisukord nõudis äärmist. Sõdurites ei olnud äratatud usku Eesti jõusse; seda usku hakati nüüd temas äratama kindla korra ja distsipliini loomisega, mis seni puudus. Olgugi, et sõjaõnn jalamaid peale nimetatud ümberkorralduste Eestile vastu ei naeratanud ja kohati veel taganemine jätkus, siiski oli see ainumaks tingimiseks, mis murrangu tõi tervele senisele sõjaväe olemisele ja ka sõja edukusele. Nii moodustus II-ne diviis kriitilisemal momendil Vabadussõja käigus, kus vaenlane seisis Pärnust veel 40 klm. eemal, Viljandist versta 25, Põltsamaalt versta 12. Vaenlase vastu seisis diviisil väljas Voltveti all Pärnu kaitseks 200 meest, Abja-Halliste-Kärstna all Viljandi kaitseks 300 meest, Jõesuul 100 meest ja Aidu all Põltsamaa kaitseks 300 meest. Arusaadav, et Vene vägede vastu sellest käputäiest midagi poleks jätkunud, kui see käputäis poleks mitte parem element olnud, kui seda oli vaenlase vägi. Tänu eisiisade meele kindlusele, mis kestab siiski rahvas edasi, jäi see käputäis

omale kohale, lootusetu, kuid kindla otsusega elada vabas Eestis, või mitte elada. Seda meelegindlust ja rahvuslikku tegevust ei leidu iga rahva veres. Eestlane on aga siiski ülivõimu vastu mitmel ja mitmel korral välja astunud, kuid mitte nii hästi juhitud, mitte nii hästi organiseeritud, kui see oli Vabadussõjas. Kui selgus, et terve maa koondatakse vaenlase vastu võitlemiseks iseseivuse nimel (oli maanurki, kus seda ei teatud, vaid arvati, et mõisnikkude Riias loodud valitsust kaitsma kutsutakse), siis leidus vaimustatud rahva poegi, kes vabatahtlikult väljapool mobilisatsiooni kohustusi enda ümber mõtteosalisi kogusid ja ilmusid hästi varustatult lähema väeülemate teenistusse. Niisuguseid 30—40 mehelisi salku leidus pea igas polgus, isegi roodu või muu üksuse nime all. Kõiki kokku üle maa polnud neid palju, võib olla siiski paar tuhat, kuid need salgakesed olid see vundament, mille peale toetusid väeosade juhatused, kui nad asusid kindla distsipliini läbiviimisele ja need olid need salgakesed, kes ei taganenud neile näidatud kohalt, kes läksid ees pääletungile, kes ei jooksnud taganemisel. Tallinnasse tulid soomlased, see tõstis meeoleolu just sama palju, kui palju rikkusid Pihkva korpuse venelased, ja tänu eestlastele, kellel Eesti meel ja Eesti veri, ning ülemjuhatausele, mis oli parem, kui Lembitu ajal, muutus sõja õnn meie kasuks ka II-se diviisi piirkonnas. Pärast 8 päevalist võitlust kiskus 2-ne polk Põltsamaa all initsiatiivi oma kätte ja surus vaenlase 4. jaanuaril raudteeliinile tagasi. Samal ajal teevad Kuperjanovlased julgeid ja ootamatult pääletungimisi Voldi jaama, Sadukülasse ja Kadrisse. Pärnu sihis peab 6. polk südiil vaenlasele vastu Voltveti all, algab 8-dal jaanuaril ise pealetungi ja võtab samal päeval Mõisaküla tagasi ning järgmisel päeval Ruhja

alevi. Viljandi sihis on vaenlane 4-daks jaanuariks jõudnud Kärstna, Oisu ja Abja alla välja. 4. jaanuaril võtab 3-as polk ka Viljandi sihis algatuse enda kätte ja tungib Kärstna peale ning vallutab selle. Kui ka võitlus Helme ja Tõrva pärast siin kestis üle 20 päeva ja alles 30-dal jaanuaril lõplikult need punktid ära võeti, oli siin sõjaline tegevus täiesti agressiivne ja sihiks oli pandud mitte Viljandi võtmine punaste poolt, nagu see oli enne 4. jaanuari, vaid Valga võtmine meie poolt. 9-dal jaanuaril võtab 2-ne polk Jõgeva tagasi, 14. jaanuaril võtavad Kuperjaanlased ja soomusrongid Tartu tagasi, 1. veebruaril võetakse Valga, Võru ja 4. veebruaril Petseri. Sellega oli vaenlane Vabariigi piiridest välja suruti, kuid söda polnud veel kaugeltki lõpul. Veel 10 kuud tuli ligi 2 korda üleoleva vaenlase vastu piirid kaitsta ning Põhja-Läti vabastamisest osa võtta. Märtsikuu lõpuks on diviisi kaitsepiirkond 300 versta pikkuseks veninud ja diviisi meeste arv 16.000 peale kasvanud (jaanuarikuul oli see arv vaevalt 1.600). Nüüd kuulsid diviisi alla 22 üksikut väeosa, need on: 2., 3., 6., 7., 1. ratsa, 2. ratsa, Scouts ja 1. Volmari polgud, Tartu, Tallinna, Pärnu, Viljandi kaitsepataljonid, Peipsi rannakaitse pataljon, Kalevi-Maleva, Võru kaitse rood, Kuperjanovi pataljon, Balahovitshi salk, Volõnski ja Talabski polgud, II-se diviisi ja Läti tagavara pataljonid. II-se diviisi vastu seisid sel ajal vaenlase 44 väeüksust need on: 7. Läti küti polk, Karl Liebknechti polk, Heinaste punased partisanid, Letgalli partisanid, 9. Läti küti polk, 6. Ratsaväe polk 12. Novgorodi polk, 9. Novgorodi polk, 83-as küti polk, Peterburi ratsa polk, 49-as küti p., 17-es internatsionaal polk, 7-es ratsa polk, 4-as Läti küti polk, 1-ne Läti küti polk, 15. Läti küti p., 16. Läti küti p., 10-nes Läti küti polk, 13-es Läti küti polk, 6-es Läti küti polk, 5-es Läti küti polk, Pihkva Ratsa polk, Pihkva kommunistiline polk, 3-as Võru kommunistiline polk, 1-ne Peterburi ratsa polk, 7-es Jaroslavi polk, 9-as Tveri polk, 54-as Jurjevi polk, 52-ne Reveli polk, 53-as Felliini polk, 1-ne Peterburi tööliste polk, 4-as Kishinevi polk (?) 87-es küti polk, 86-es küti polk, 8-as Tveri polk, 85-es küti polk, 5-es küti polk, 166-es küti polk, 38-as raudtee kaitse polk, 84-as küti polk, 165-es küti polk, 163-as küti polk, Audova Nõukogude pataljon, Audova üksik pataljon, Peale selle 3 soomusrongi, 2 lennueskadrid ja 65 suurtükki.

Juhtimise hõlbustuseks eraldatakse II-sest diviisist 3., 6. ja 2-ne ratsa polk ning Pärnu kaitse pataljon aprilli algusel (4. aprillil), millest moodustatakse III-as diviis. Aprilli kuus teeb Lõuna front raske katse läbi, veid kord tuleb näidata süüdistust ja meeledust — olla või mitte olla, sest vaenlane oli kogunud suuremad löögigrupid III-da diviisi piirkonnas Ruhja vastu ja II-se diviisi piirkonnas Võru vastu ja katsus neist kohtadest meie frondi läbi murda. 18. aprillil läkski vaenlasel korda Mõniste all seisvast Volmari polgu seisukohtest läbi murda ja Rõuge alla välja tulla, ning 24. aprillil Ruhjat ära võtta. Siin pandi viimased reservid välja, need olid meie koolipoisid keskkoolide vane-

matest klassidest ja võib ütelda — koolipoisid päästsid seisukorra. Poolteistkuulise asjata katsete peale läbi murda väsis vaenlane, 26. mail kiskus meie vägi initsiatiivi oma kätte ja nüüd algas vaenlase armuta tagaajamine. 30. mail langes Marienburg (26. mail oli III-as diviisi Volmari võtnud, 25-dal mail oli Pihkva ära võetud) II-se diviisi väeosade kätte ja 5-e päeva järele olid meie väed Düüna peal väljas — Kreutzburg ja Jakobstadt olid võetud. Juuli keskpaigas jõudsid diviisi väeosad Porchovi alla, Diviisi kaitselinn oli jällegi umbes 300 versta pikkuseks veninud. Vaenlasi inimarvu poolest pool rohkem, suurtükke kui mitte poole rohkem, siis igatahes suure ülekaalus. Reservid otsas, see oli põhjus, miks Lätile osa Läti frondist üle anti kuni Lubani järveni. 1-sest augustist peale võtab kolmas diviisi Bolva madalmaa oma kaitsta kuni Marienbrugi laiuskraadini, sellega jäi II-se diviisi kätte augustikuust peale frondi liin Marienburgi laiuskraadist põhja poole, ehk praeguse Läti piiriiniist arvates kuni Peipsi järve põhja kalda jooneni — s.o. siiski umbes 200 versta. See liin jäi kuni sõja lõpuni II-se diviisi kaitsta. Vahepeal oli Pihkva korpusest saanud Põhja-Lääne armee, kes Eesti vägede abiga oli Peterburi alla välja jõudnud, kuid siis Eesti ülemjuhatause käske enam ei tunnistanud ja ähvardas Vabariiki Vene kubermanguks nimetada. Ka Pihkvas oli Vene Iseäraline koondatud diviis, mille juht ja staabi ülem Eesti sõbralikkuse pärast oleks peaaegu arreteeritud ja uus ülemus nimetatud. See ja mõned muud vähemad põhjused sundisid Eesti ülemjuhatast meie vägesid Venemaalt ära kutsuma Riigi piirile ja Venemaa päästmise venelaste hoole jätma. See oli augusti teisel poolel 1919 aastal. Sellest peale jääb II-se diviisi kaitsepiir pea muutmatuks kuni sõja lõpuni Eesti-Vene piirile. Viimased katsepäevad algavad novembrikuus ühes punaväe viimse pealetungiga, mille teravots Narva vastu oli sihitud, kuid ka küllaldase ägedusega II-se diviisi vastu. Raskeks läks see võitlus selle pärast, et venelastel pealetungivaid väeosi tihti vahetati, suurtükke juure toodi, meie pool aga samad polgud seisid, mis sinna juba aasta algul pandud olid — meil polnud reserve, oli ainult liikuvad abiväed toetuse andmiseks ühel või teisel iseäranis rõhutatud kohal — need olid umbes 300—400 mehelist Kuperjanovi ja Kalevi-Maleva pataljonid ja Soomusrongid oma dessantidega. Võib julgesti ütelda, et II-ne diviis on (soomusrongide abiga) ligi pool Vabariigi territooriumist vabastanud, tema koosseisus on üks kolmandik terve Vabariigi kaitseväest teeninud ja isamaa vabastamisest osa võtnud. Surnuid ja haavatuid on diviisi peale umbes 4 tuhat s.o. umbes $\frac{1}{5}$ koosseisust ehk 20 meest igast sajamehelisest salgast. Peale selle on 2-ne diviis $\frac{1}{3}$ Läti Vabariigi pinnast vabastanud ja 100 versta Lätimaa sisse tunginud, peaaegu Läti lõuna piirini välja. Venemaale tungis diviis umbes 80 versta — s.o. Porchovi alla, Eesti pinnast on diviis vabastanud suurema osa Viljandi maakonnast, umbes pool Pärnu maakonnast ja Tartu, Valga, Võru ning Petseri maakonnad tervelt. A. Simmo.

Juhtide valik ja kohtadele määramine.

Meil on olemas atesteerimise seadlus, kaitsevää ohvitseride teenistuskäigu seadlus ja Sõjaministri juhtnõuroid kaitsevälaluste atesteerimise seadluse käsitamiseks, millede alusel peaks sündima juhtide valik ja kohtadele määramine.

Need seadlused on maksma pandud tegelikult ainult osalt, sest kõrgemaid juhte nagu teada, ei ole veel kordagi atesteeritud. See seadluste osaline täitmine jätab raske mulje. Tahtmata tuleb küsimus:

kas seadlused ainult noorematele juhtidele kirjutatakse ja kas meil siis kõik juhid ei ole seadluse ees ühesugused? Minu arvates oleks kohasem seadluste mittetäitmise korral nad ära muuta, sest seadluse mittetäitmine ei ole sõjaväes lubatav. Ühtlasi tuleks ka atesteerimise seadluse nooremate kohta ümesti läbivaadata. Arvan, et atesteerimise komisjonid tuleks ära kaotada, sest komisjonidega seotud kulud (komisjonide koosolekud kuni 10 päeva, sõidud, päevara-

had, kirjavahetus jne.) tasuvad end vaevalt ära. Meil peaks ikkagi rohkem usaldust olema ülemuse vastu, kes atesteerib, sest viimane tunneb atesteeritavat kõige paremini. Vaevalt on see ka tööle ja asjale kasulik kui komisjon arutab ja muudab atesteeritava ülema otsust. Ka teistes riikides ei ole niisugust komisjonide süsteemi kui meil on.

Samuti tuleks ka ohvitseride liigitamisele (kaitseväge ohvitseride teenistuskäigu seadlus pr. 16) piir panna. Meid on ju nii vähe ja meie oleme alati töötanud ühiselt ja ühel meel. Kõiksugu liigitamise, erivormid, märgid ja täpid toovad enesega kaasa kadedust, osalt ehk vaenugi ja asjatuid kulusid ohvitseride peres.

Sõjaväe valitsemise ja õpetamise aparaadi juhtimine peab osavates ja kindlates kätes olema. Juhi ehk õpetaja isiklikust oskusest, väärtusest ja eeskujust ripub lõviosa edust.

Kuidas leida, valida siis juhte? Missuguste nõuetele nad peaksid vastama? Vastata nende küsimuste peale otsekohe on raske ja selleks on tarvis ettevalmistust ja tööd, mis oleks meie korraldusvalitsuse ülesanne. Siin võiks vastuseks tuua ainult need nõudmised, mis Lääne-Euroopa asjatundjad on üles seadnud ja millelede peab nende arvamise järele vastama isik, kes oleks kohane ülemaks-juhiks määramiseks.

Need algtingimused oleksid järgmised:

Esimese tähtsusega on tervis (meil atesteerimise seadluses viimane), sest terves kehas on ka terve vaim ja töövoime.

Teiseks on intelligentus ja intellektuaalsus, s. o. isik peab olema haritud, taipav ja tark. Tema intelligentus koosneb tema võimest asja omale ette kujutada, kiiresti asjast aru saada ja hea mälu juures loogilisi järeldusi teha; intellektuaalsus — aga tema võimest kontsentreerida kõik oma mõistust ja jõudu ühe ja sellesama asja lahendamiseks. Isiku intelligentus ja intellektuaalsus peab seda kõrgem olema, mida kõrgem on koht, kuhu isik määratakse. Kõrgematele kohtadele määratavatel isikutel peab veel väga lai silmaring ja paenduv mõistus olema, siis võivad nad oma alluvatele tühistes küsimustes järele andes, neid tõsiselt tööle rakendada ja omaga kaasa tõmmata. Isiku intellektuaalsuses on peateguriks isiku mälu; kui viimast ei ole, siis ei või saada ka isikust head juhti.

Kolmandaks algtingimuseks oleks isiku kõlblus (moraal), mis väljendub tema

iseloamus: mehisuses, energias, julguses, ettevõtlikkuses, aususes, initsiatiivis jne. Kõlblus iseseenest on väga laialine mõiste, mis pärast isikute valimisel tuleks peaaesjalikult nende iseloom arvesse võtta. Väga tähtis on isiku distsipliini tunne, otsekoheus, õiglustunne ja anduvus ennastalgavalt tööle. Samuti on väga väärtusline initsiatiiv, energia ja julgus, mida peab väga kõrgelt hindama mitte ükski juhtides, vaid ka igas töömehes. Pole asjata meie rahval vanasõna, et julgus on pool võitu.

Neljandaks on inimese üldine kultuursus, mis omandatakse lapsepõlves kodus, koolis ja elus. On inimesi, kes vaatamata algkooli hariduse peale on sõjamees, poliitika kui tööstuse või kaubanduse tegevusealadel suured edusammud teinud ja ei ole sugugi maha jäänud kõrgema kooli lõpetajatest. Niisuguseid anderikkaid õnnelapsi ei tule arvesse võtta ja ikkagi esimeseks kultuursuse tundemärgiks on haridus. Ainult viiendal kohal nõutakse spetsiaal-teadmist, isiku vilumust oma erialal ja valitsemise oskust*).

Nagu sellest näha, ei ole haridus Lääne-Euroopas kaugeltki nõnda suure tähtsusega juhtide valimisel kui võis seda arvata, vaid peatähtsus seisab ikkagi isiku inimlikes väärtuses. —d.

II-se diviisi staabi aastapäeva pühitsemine.

25. jõulukuul päeval pühitses II-se diviisi staap oma seitsemendat aastapäeva. Selleks oli 2-se rügemendi kasiinos koosviibimine korraldatud, millest osa võtma olid palutud kõrgemad sõjaväejuhid, diviisi väeosade ülemad ning seltskonnategelased. Külalisi oli kokku kogunud saja ümber. Aktusel kanti diviisi staabi I-se jaoskonna ülema kapten Ellrami poolt ette lühike II-se diviisi 7-me aastase tegevuse ülevaade ja mälestati Vabadussõjas langenud kangelasi leinaviisi saatel püstitõusmisega. Diviisi staabi ülem tuletas omas kõnes meele seltskondlise abi ja toetuse suurt tähtsust sõjaväele ja tänas seltskonnategelasi nende poolt sõjaväele ülesnäidatud poolehoidu ja abi eest, ilma milleta sõjavägi nõrk on tema peale pandud ülesannete täitmiseks. Tuletati meele II-se diviisi sõjaväevägede ja pärastisi juhte ning staabi ülemad. Aktus lõppes Vabariigi valitsuse ning kaitseväge ja tema kõrgemate juhtide elada laskmisega. Koosviibimine jätkus staabi daamide poolt korraldatud õhtueinega ja rõõmsa meelelahutusega ülevas meeleolus. N.

Kõrgema sõjakooli II lennu lõputööde ülevaade jaan. 1926.

Õine tegevus ja tema tähtsus meie oludes.

Kapten Freibergi ettekanne 4. I. 1926.

K a v a.

1. Õise tegevuse taktika.
1. Rännaku iseäraldusi.
2. Peal tungi iseäraldusi.
 - a) Lähene mine.
 - b) Kallaletung.
 - d) Rünnak.

3. Kaitse iseäraldusi.

II. Õise tegevuse tähtsus meie oludes.

1. Orava lahing 28-29.III.1919.

2. Pihkva operatsioon 24-25.V.1919.

3. Varna silla valdamine 21.V.1919.

4. Narva kaitselahingud detsembris 1919.

5. Õiset tegevust tingivad tegurid meie oludes.

Toodud kava piirides kapten Freiberg andis kuulajatele selge pildi teemisi esitatud küsimuste peale. Rikkalik skeemide, kartogrammide, tabelite ja diagrammide materjal köitis kuulajate tähelepanu ja hoidis seda teatud pinevuses, sest üksikud kujutused olid ülialgupärased. Näiteks see lehviku taoline graafiline kujutus sellest kuivõrd on Petseri Irboska tee varjatud õhuvaatleja eest. Alguses mõtlesin, et helgi-

*) Meie oludes ei võiks neid nõudmisi viimasele kohale asetada, sest et nad on juhi autoriteedi suuri- maks aluseks. Toimetus.

heitja, või mõni kiiriandev keha. Olin üliirõõmus, kui selgus, et igal kiirel ja iga kiire värvil kui ka laiusel on oma täpne tähendus: kuivõrd on mainitud tee lõiked õhust nähtavad (v a l g u s t a t a v a d). Kapten Freiberg oli korda läinud anda tähelepanu kõitvaid graafilisi kujutusi oma teemi piirides.

Ettekanne oli elav ja keeleliselt ladus. Üldosas (õise tegevuse taktika) näitas autor, et õiseid tegevusi vajati ilmasõjas selleks, et varjata suuri tegevusse asetatud massid vaenlase õhu vaatluse eest. Õine tegevus on seotud suurte raskustega. Tuleks eelistada päevast tegevust. Tegevuse meetode on esitatud mitmeid. Paremaks tuleks lugeda sarnane, mis loob vastasele täieliku ootamatuse. Selles mõttes tuleb õigeks pidada kisata (hurraata) ja tule ettevalmistuseta pealutunge. Meie olude käsitamisel autor toob rikkaliku näidete materjali Vabadussõjast. See köidab eriti pealtkuulajate tähelepanu. Kuivõrd on õnnestunud töö ja kuivõrd tabavalt on toodud näited selgitanud tarvilikke printsiipe ülesande lahendamisel meie oludes, selle kohta toon allpool vanema oponenti kol. Reek'i vastuväiteid ja märkeid. Vanem oponent konstateerib, et autor on teinud suure töö. Rikkalik graafiline materjal illustreerib ja selgitab küsimusi. Kuid autoril nagu ka ta eelkäijatelgi puudub tarvilik töö süsteem ja vilumus teaduslikuks tööks. Puudub kindel joon, mis näitaks kus autor tegutseb positsioon ja kus liikub sõjas. Autor ei käsitanud peaaegu sugugi õisise tegevuse peategurit — orienteerimist. Nüüdisaja suurehulgalistes sõjavägedes on orienteerimise tegur eriti tähtis. Väikese osa või salga orienteerimine õösel on kerge. Uuel ajal (suured massid) ei saa õösel otsustavat lahingut lüüa. Õösel võib korraldada vaid retkeid, s.o. tegevust piiratud alal, piiratud sihiga. Õine tegevus on mõeldav suure lahingu eeltegevuseks. Tarviliste õise tegevuse ja selle elementide definitsioonide püüdis ajab mõisteid segi. Õise tegevuse käsitamisel on kaitsetegevust vähe valgustatud. On toodud palju näiteid Vabadussõjast, kuid ükski neist pole nii põhjalikult valgustatud, et võiks ammutada meile tarvilisi õpiseid. Parem võtta üks näide ja see põhjalikult läbi uurida kui esitada mitu üldlauset. Näide peab olema küps ja käsitama tõelike andmeid. Käsitades näiteid tuleb tutvuneda mõlemate poolte allikatega. Teaduslik töö ei tohi alistuda tunnetele. Käsitades Vabadussõda sattus autor tunnete välja. Teadusliku töö suhtes jäägu maksa kirja sõna: „Andke keisrile, mis keisri kohus ja jumalale, mis jumala kohus.“

Noorem oponent kolonel Salf väitis, et autor on püüdnud küsimust valgustada liiga laialt, seepärast on jäänud mõned üksikasjad varju. Peatub üksikasjalikult pealetungi juures. Joonestades tahvlile nüüdisaja kaitse riba skeemi (sügav umbes 10 km.) näitab, et seda riba ei saa vallutada pealetungiga ühe õö jooksul, vaid suudetakse vallutada ainult osa sellest, nimelt eelmised positsioonid. Seega saavutatakse ainult osaline ootamatus.

Järelikult õine tegevus tuleb kavatseda koos päevasega. Ei ole õige, et kaitse on õösel halvemas seisukorras kui pealetungija. Kaitse tuli on õöseti kõva, sest just hästi organiseeritud tuletõketes peitubki ta õine kaitsetegevus. Enne kui selgitada õiset tegevust meie oludes, tuleks hinnata meie õid. Kokkuvõttes leiab, et on tehtud palju tööd, esitatud palju huvitavat materjali.

Ettekandel viibiv kindral Tõrvand tegi üksikuid märkeid meie ja meie võimaliku vastaseomaduste käsitamise suhtes ja leidis, et autor ei ole olnud küllaldaselt selles küsimuses erapooletu. Loeb veaks, et autor on tarvitanud „Balti riikide“ asemel „Piiriirigid“. Hoiatab viimase meie vastaste poolt võetud termini tarvitamise eest. Kindral Tõrvand

ei ole nõus sisuliselt mõne graafilise kujutusega, näiteks õiste ja päevaste õppuste aja (vältuse) vahetõrva ringitaolises diagrammis ette toodud sektorite pindaladega, kuid leiab, et töö graafiline osa ei jäta midagi soovida. Üldiselt hinnati töö oponentide poolt heaks. E. A.

*

Maskeerimine.

Küsimuse arenemine praegu ja tulevikus välisriikides ja meil.

Kapten Kasak'i ettekanne 7. I. 26. a. Keskkasinos.

Kätteantud kavast selgub, et töö jaguneb viide ossa ja ta tuleb ettekandele kogu ulatuses. Esimesel ja teisel osal peatatakse ajapuudusel väga vähe; seal käsitab autor lühidalt maskeerimise ajaloolist arenemist, üldteateid maskeerimisest ja loomulikku ning tehnilist maskeerimist.

Natukene pikemalt puudutatakse kolmandat ja neljandat osa tööst, mis käsitavad maskeerimise kasutamist ja selle küsimuse arenemist tulevikus. Tuleviku kohta arvab autor, et maskeerimine omandab veelgi tähtsama osa sõjapidamises, iseäranis suurel määral seda on sunnitud tarvitama nõrgem pool rindel ja seljatas. Lennuväe arvu ja võimete määratu kasvamisega ollakse sunnitud tarvitama maskeerimise osatähtsust õiseid liikumisi ja tegevust.

Maskeerimisküsimuse selle osa selgitamisel demonstreeritakse valguspilte, kust selguvad need võtmed, mis olid tarvitusel ilmasõja ajal läänerindel mitmesuguses olukorras. See osa ettekandest oli määratud kuulajaskonnale selgema pildi loomiseks mainitud küsimusest.

Pikemalt peatatakse viiendal osal, mis käsitab maskeerimist meie oludes. Siin selgitatakse meie olukorda ja võimeid maskeerimisküsimuse läbiviimise seisukohalt ja leitakse, et meil ei puudu soodsad võimalused selle teostamiseks. Ilmastik, maastik, laiad rinded, võrdlemisi vähene sõjavägede arv sellel maaalal, see kõik kergendab maskeerimise läbiviimist meie oludes. Meie praeguse maskeerimise seisukoha kohta tähendab referent, et ta pole tõusnud tarvilisele kõrgusele, küsimus nõuab rohkem tähelepanu, rohkem kaalumist ja ajaga sammupidamist.

Maskeerimise abinõude ja alade sobivuses meie oludes leiab ettekandja kõige tähtsama neil olevat loomuliku maskeerimise, mida tuleb ära kasutada kõikjal, kus võimalik. Siin aitavad kaasa suurel määral meie ilmastiku tingimused; sademed, udu, pikad õöd jne. Üheks tähtsamaks loetakse riiete värviküsimus, sest kui see ei ole ümbruskonna koloriidiga ühesugune, on võimata rääkida vägede maskeerimisest. Autor leiab, et meie riiete värv ei sobi hästi ümbruskonnaga, ta peaks olema hallikas; niisama leiab ta tunnismärgid liig kriiskavatena, demaskeerivatena.

Loomuliku maskeerimise paremustena mainitakse asjaolu, et ta ei nõua isäralisi lisakulusid, kuid vaatamata sellele võib tarvitada väga mitmesuguseid võtteid vaenlase eksiteele viimiseks: valetgevused kuulujutud, saladuse pidamine jne.

Tehnilise maskeerimise alad tulevad ära kasutada meie oludes seevõrra, kui see võimalik, suurematest kuludest tuleb tingimata hoiduda. Siia kuuluksid meile kättesaadavatena lihtsamad abinõud ja võtmed, nagu — suitsu tarvitamine, kattevõrgud, tähtsamate esemete värvimine ja taimestiku kasutamine.

Lõpuks loeb autor tarvilikuks veel kord alla kriiputada maskeerimise tähtsust meie oludes, milleks seda on tarvis populariseerida, seotada vastav kirjandus, hästi välja õpetada sõjavägi, terve rahvas, luua vastavad üksused jne.

Määratud aja jooksul suutis anda ettekandja kuulajaskonnale lühikese üldise pildi maskeerimisest ja selle tähtsusest praegu ja tulevikus. Peale valguspiltide selgitasid ettekannet veel hulk skeeme, diagramme ja tabelleid.

Vastlejatena toimisid kindral Lebedev ja kol. Parv.

Kolonel Parv loeb, et tööd on tehtud tõsiselt, kättesaadavad allikad on kasutatud, kuid viimaste kohta puudub hindamine ja ei ole näha, mis otstarbeks, millise küsimuse käsitamiseks midagi allikat on kasutatud.

Teksti kohta ütlevad, et seal on kõik mõisted hästi defineeritud juba alguses ja töö distsipliin on kindlalt läbi viidud lõpuni, mida tuleb lugeda suureks plussiks.

Üksikute väärtustena leiab olevat autoril mõned vähemad puudused. Näiteks, pole välja töötatud, mis peaks sisaldama eneses maskeerimise plaan; puuduvad autolaboratooriumide kirjeldused ja nende tähtsus pildistamise deshifreerimisel; ei ole käsitatud saksa binokkel, mis deshifreerivat mõne minuti jooksul lennukilt alla visatud ülesvõtte; maskeerimisabinõud oleval laiail üle kogu tööd, oleks pidanud olema eraldi peatükk selleks ja sugugi ei olevat puudutatud „sõjaväe grimmi“.

Üldises kokkuvõttes leitakse, et töö on väga hea, tema ümbertöötamisel ja viimistlemisel soovitatakse aluseks võtta kava, mille ette kannab oponent.

Kindral Lebedev on nõus eelkõneleja väidetele. Leiab, et töö on parem ettekandest. Ettekandel polnud ajaajautust nõuetavalt läbi viidud: esimestel osade peatüki rohkem, kui see oli ette nähtud. Ettekandes ja töös puudub poliitiline, strateegiline ja taktikaline maskeerimine. Töö on tehtud rohkem teoreetiline, kuna puuduvad praktilised näpunäited.

Üldmuljet töö ja ettekande kohta resümeeerides leiab selle olevat hea.

Pealtkuulajatest võtab sõna kindral Tõrvand, kes leiab, et autor on küsimust käsitanud väga laiail, igatahes laiemalt kui seda lubab pealkiri ja seejuures on unustusse jäetud paljud huvitavad üksikasjad. Ettekandja oleks pidanud valgustama rohkem tehnilist külge. Kindel vastus cleks pidanud antama maskeerimisküsimuse läbiviimise kohta mitmesugustel tüübilistel juhustel. Maskeerimisala piirid pole küllalt selgelt tõmmatud. Pole aru saada, kus lõpeb maskeerimine ja algavad üksikud taktikalised võtted. Süsteemi töös loeb puudulikuks. Graafilised lisad loeb mitteimponerivateks, värvimistehnika selgituseks oleksid pidanud olema vastavad joonised, pildid, mis osavalt välja töötatud, nii et nad mõjuksid uskumapanevalt töö lugejale ja kuulajale.

Üksikasjalikumalt peatub vormiriide värviküsimusel ja arvab, et see värv meil ei olegi nii halb kui arvatakse.

Kui veel kord referent selleks sõna võtnud, et oponentide vastuväiteid ümber lükata, ja kindral Tõrvand vastanud, lõpetatakse vaieldused.

M. N.

*

Riigikaitse teostamine inseneri- asjanduse alal, olemasolevad vaated ja võimalikud abinõud meie oludes.

Kol.-leitn. A. Traksmanni ettekanne 8.I.26 a.

Kinnine. Aeg. 55 min.

Kol.-leitn. Traksmann'i tuntakse ohvitserkonnas kui hääd lektorit, seepärast oli pealtkuulajaid kogunud rohkesti. Kõrgema Sõjakooli õpilaskonnas on T. tuntud kui tõsisem, püsivam ja iseseisvam töömees. Tema töö ettekannet oodati sealpool teatud põnevusega, teatud usuga töö headusse, mille tõenduseks juba see, et

kaasõpilasi tööd tsiteeris enne avalikkuse ette kandmist (see osutus küll veana). Ilusas ja õiges eesti keeles, hea diktsiooniga kandis autor ette oma tööd, illustreerides ja selgitades mõtteid lihtsate ja asjakohaste skeemide ning tabelitega. Ettekande sisu kuivõrd ta kuulub avalikkusele oli umbes järgmine:

Riigikaitse teostamine on elujõulise rahva murtamatu tahe kaitsta oma poliitilist ja majanduslikku iseseisvust väliste ja sisemiste vaenlaste vastu. Ta baseerub eestkätt rahva enda moraalsele ja materjaalsele jõule, mida peavad oskama õieti arvestada rahva ja sõjaväe juhid. Teravamal kujul riigikaitse akti teostamine väljendub sel momendil, kus rahvas on sunnitud oma riikliku iseolemise kaitseks astuma välja sõjariistuse jõuga, s.o. sõja korral.

Sõjas juhi käsutusse antakse palju mitmesuguseid abinõusid ja vahendeid, nagu: väemassid organisatsiooniliste üksustena, relvad j.n.e. Üheks sarnaseks abinõuks on ka sõjainseneri asjandus, mis juht peab oskama käsitada sama osavasti ja otstarbele vastavalt kui teisi võitlusvahendeid.

Sõjas esimesel kohal on inimene ja aktiivsed võitlusabinõud — hästi koolitatud väliarmee, head õhujad merejõud. Sõja edu pant on aktiivne tegevus vaenlase hävitamise otstarbel. Kuid meie ei suuda olla aktiivsed igas punktis väerindel, püüde seda saavutada viiks hädaohtlikule jõudude killunemisele. Selleks, et end suuta koondada rusikasse ühes punktis, kusagil mujal peame looma kaitserinded, mis on kaitsetavad minimaalsete elav- ja tulejõuga. Seda võimaldab meile sõjainseneri asjandus maastiku elemendi kõvendamise ja parandamise teel kunstlike abinõudega.

Need tööd maastikul olenevad ära teatud faktorist, omandades viimaste mõjul selle või teise kuju. Need faktorid on: aeg, relvad (eriti kahurvägi), riigi majanduslikud võimed — eriti tööstus, maastik, inimene — kui fortifikatsiooniloo ja loodud positsiooni kaitja. Hoolimata kõigist muutuvast vormidest fortifikatsiooniline looming nii lahingväljal kui sõjateatril koosneb algelementidest, millest osutuvad: katted — aktiivsed ja passiivsed, vaatlusorganid, tüked, teed (kommunikatsioonid).

Praegu maksvail vaadeteil riigi, resp. tema piirirajoonide sõjainsenerilise ettevalmistuse kõikjal on tunnustatud tarvilikuks. Tööde aluseks siin on strateegilised ja taktikalised kaitseideed, mis on kooskõlastatud maastiku iseäradustega kohapeal.

Neist ideedest kasvavad välja sõjainsenerilise luuretoode põhjal tehnilised positsioonide ja liiklemisteede korraldamise projektid ühes vastavate eelarvetega, materjalide küsimuse, töölisküsimuse j.n.e. lahendamiseks. Terve kaitseüsteemi ideeliselt tuleb valmistada ette rahuajal, tegelikes töodes piirdudes strateegiliselt tähtsamate punktide ja alade kindlustamisega. Tööde tarvilikkuse järjekord oleks järgmine:

- Liiklemisteede ettevalmistus — vanade parandamine ja uute ehitamine;
- laduruumide ehitamine ühes varustuse küsimuse lahendamiseks;
- sideliinide korraldamine;
- vaatlusorganite ja katete ehitamine;
- tankivastaste tükete ettevalmistamine ühenduses gaasi-õhukaitse korraldamisega.

Käsitades meie olusid, töös on antud rida tegelikke ettepanekuid meie piirirajoonide sõjainsenerilise ettevalmistuse kohta — nii küsimuse ideelisest seisukohast kui tegelikkude kavade valmistamise mõttes ühes umbkaudsete kalkulatsioonidega tööde hinna, tööaja ja materjalide kvantumite kohta.

Meie kaitseideed baseeruvad püsivusele ja visadusele ühelt — liikumisele, aktiivsusele ja kiirusele tegutsemises teiselt poolt. Nii üht kui teist meie jõudude juures suudame saavutada ainult sõjainseneri asjanduse — fortifikatsiooni eestkätt — ärakasutamisel nii pealetungil kui kaitsele, lahingväljal ja sõjateatril.

Et suuta end tõmbuda rusikasse löögi viimiseks teatud punktis, selleks peame ekonomiseerima elav- ja tulejõude kusagil mujal, pannes vastu vaenlase ülejõule fortifikatsiooniliselt hästi korraldatud kaitserinded.

Vastav väljaõppe rahuajal tagab töö edu sõjas ka maastiku ettevalmistus alal.

Sellepärast meil eriti töökunst olgu viidud sama kõrgele kui lahinguline väljaõpe. Labidas ja kirves meie üksustes oma tähtsuse poolest võrdugu relvale.

Noorem oponent kolonel Parv konstateerib, et on tehtud suur ja põhjalik töö.

Puudustena toob ette: Ei ole allikate hinnangut. Allikate nimestikus ei ole mainitud meie määrusi väliriklustustöödeks, samuti major Kattai töö meie sõjamaadeteadusest. Ei ole kasutatud Otepää ja N.-Vene 1925 a. manöövrite kogemusi Oudova raioonis. (Soovitades Vene ajakirjanduse andmeid manöövrite üle allikana teaduslikuks tööks, rääkis lugupeetud oponent enese, see on ka üldine nõudmise vastu, et allikate teaduslikuks tööks peab olema kaaluv E. A.). N.-Vene manöövritel 1925 a. olla eduga kasutatud üle mädasoode minekuks erilisi püksa ja suuske. Oponent leiab puudusena, et neist püksetest ja suuskadest ei ole töös juttu.

Kolonel Parv toob ette puudusena, et töös kui ka T. ettekandes ei ole valgustatud teemis antud küsimuste ajalooline osa. Mis on, näiteks, redüüt meie aja mõistete järele; mis on vastupanu sõlm ja kuidas ning mis põhjal ta tekkis. Oponent räägib ka autori töö tooni vastu: autor nõuab esilatud ideede teostamist; see nõudmine olla liig kategooriline. Autor olla käsitanud ainult Riigi piiride kaitset, möödudes kaitse teistest küsimustest. Suureks puuduseks loeb oponent, et kol.-leitn. Traksmann põhjendab mõne küsimuse lahendamist isiklikul luurel. Isiklik luure ei võivat käesoleval juhul olla allikaks. (Nagu eelpool selgub, on kindral Tõrvand selles asjus teisel arvamisel).

Kol.- Parv tuues ette veel mõningaid vastuväiteid. leiab siiski kokkuvõttes, et kol.-leitn. Traksmann'i töö on väga hea.

Vanem oponent kol. Riiberger toob esile mõne lühikese vastuväite, näiteks: autor tuues esile ja arvestades mitmeid kaitseehituste süsteeme, ei ole näidanud, mis on tema hindamise aluseks. Autor ei ole käsitanud oma töös väliraudteid meie oludes. Kokkuvõttes hindab töö väga heaks.

Kindralstaabi ülem kol. Reek leiab, et autor ei ole andnud selget ja kategoorilist vastust missugused kindlustustööd teha rahuajal ja missugused teha sõja ajal ning selgitab seda oma vastuväidet näidetega mehe oludes. Huvitavaid vastuväite üksik- asje ei saa tuua, sest nad ei kuulu avalikkusele.

Kaitseväe staabi ülem kindral Tõrvand: Autor on selgitanud küsimust väga tõsiselt. Tagajärjed on rikkalikud. See teem on lai. Autor on teda piiranud. Mõõdamines oleks pidanud puudutama ka teisi riigikaitse teostamisse puutuvaid küsimusi. Autor on tõotanud kui kindralstaabi ohvitser. On nõus kol. Riibergeri vastuväitega, et autor ei ole andnud kaitseehituste alust. Loeb autori isikliku luure suureks ja tähtsaks töö aluseks (allikaks). Peatub mõne küsimuse juures meie kaitse oludes, selgitades võimalikke lahendusmeetodeid. Kindral Tõrvand ei ole nõus mõninga kol. Parve vastuväitega. Arvab, et ei või võtta kui tõsiasju oponenti poolt mainitud „rabapükse“ ja „kanaada suuske“. Niisugused ei saa avaldada tõsist mõju operatsioonile lähiviimisel.

Kuulajad said ettekandest parima mulje. Kaasvõitlejad ei olnud pettunud omis ootustes. Oponentid hindasid töö väga heaks. Aga autor ise? Oletan, et ei ei jäänud oma tööga täiesti rahule juba sellepärast,

et iga tõsine töömees, käsitades ülitahtsat küsimust, nagu käesolev teem, ei või täiesti rahule jääda saavutatuga, vaid jätkab uute lahendusmeetodi ja abinõude otsimist. E. A.

*

Side organiseerimine riigis ja lahingväljal.

Major A. Normak'i ettekanne Ohv. Keskkasinos
9. jaan. 1926.

Vanem oponent kol. Reek teatab Keskkasinosse kokku tulnud arvulisele kuulajaskonnale, et arvestades käesoleva töö tähtsust autorile on määratud ettekandmiseks terve töö, kasutades selleks hariliku 45 min. asemel veel 20 min. lisa-aega.

Referendi ettekande kava on järgmine:

I. Side organiseerimine riigis.

A. Riigi alalise sidevõrgu rahuaegsed ülesanded arenemine.

B. Strateegia nõudmised riikliselt sidevõrgult:

- 1) mobilisatsiooni korral,
- 2) vägede koondumise ajal,
- 3) esimeste operatsioonide teostamisel ja
- 4) seljataguses.

C. Riiklise sidevõrgu ettevalmistamine sõjaks.

- 1) ajaloolised märkused,
- 2) magistraal liinid,
- 3) side-sõlmed,
- 4) sidevõrgu valitsemine.

II. Side organiseerimine lahingväljal.

A. Side doktriini alal.

B. Tehniline lahingside.

- 1) Ajaloolised märkused,
- 2) Sõjateaduse nõuded,
- 3) Side printsiibid,
- 4) Sideabinõud,
- 5) Side väeosad,
- 6) Side organiseerimine mitmesugustes lahingolukordades.

III. Meie lähemad ülesanded side alal.

A. Riiklise sidevõrgu arendamine.

B. Side loomine sõjaväes.

- 1) Side doktriini alal,
- 2) Side osade väljaõpetamise alal.
- 3) Side materjal-osa muretsemine ja tööstuse mobiliseerimine.

Autor näitab, missuguse tähtsuse omab meie oludes riigi alaline sidevõrk mobilisatsiooni ja sõja ajal. Tuues ette ajaloolisi andmeid ilmasõjast ja mitme välisriikide autoriteedi arvamisi riiklise sidevõrgu arendamise vajadusest, leiab autor, et mobilisatsioon, vägede koondamise ja esimeste operatsioonide ajajärgul riiklise sidevõrgu peal lasub väga vastutusriikas ülesanne. Et riikline sidevõrk suudaks täita seda ülesannet, tuleb rahuajal hoolitseda sidevõrgu arenemise eest nõuetavas suunas. Magistraal liinide põikühenduste ja sidesõlmede ehitamine ja tehniline täiendamine peab sündima riigis arvestades ka riikliste tööstus-kaubandusliste ja rahva isiklike vajadustega, s. o. nende seljataguste faktoritega, mis võimaldavad rindel võitlevate isamaa poegade morraalsete ja matejaalsete jõudude alalhoidu.

Arvestades, et sõjaliselt tähtsate magistraal liinide suuna rahu ajal raske kindlaks on määrata, ning et sõdade ajaloo vahest väed on võidelnud rindega oma kodumaa poole, leiab autor, et riikline sidevõrk peab moodustama endast võrku selle sõna otsekohesest mõttes. Ka olgu riiklise sidevõrgu ehitamine riigi, mitte eraettevõtte korraldada. Arvuliselt suur sidesõlmede hulk hõlbustab sidevõrgu kasutamist lahingväljal nii tegutsevatele vägedele

kui ka juhatusel. On ju sidevõrk selleks ergukavaks, mille kaudu sõjaväe peaju — kõrgem juhatus — üle annab üksikute sõjaväe organisatsiooni harukesteni oma tahte ja sealt muljeid kogub.

Autor on pühendanud oma töös vastavad peatükid ka sidevõrgu valitsemise ja posti-telegr. ametnikkude mobiliseerimise küsimustele.

Lahingside organiseerimist käsitavas osas leiab autor, et tähtsamaks küsimuseks on side sõjaväe doktriini alal. Kõigi rahva moraalsete ja materjaalsete jõudude tööerakendamisel on tähtis, et kõikide juhtide ja täitjate juures valitseks ühine arusaamine sõjakunsti põhiideedest ja täitmisviisidest. Kuna sõjaväe määrustikkude kogu sisaldab vastava sõjaväe doktriini, tuleb püüda, et ka meie määrustikkudest lähemal ajal ilmuks ühendatud väelike ja eriväelike lahingmäärustikud.

Ühised vaated sõjalistes küsimustes, kõikide kodanikkude ühine väljaõpe loovad tugeva moraalse side, mis lahinguks kokku sulatab kõiki sõdureid üheks massiks.

Tehnilise lahingside küsimuste juure asudes, tegi autor mõned sissejuhatavad ajaloolised märkused, tõi ette sõjateaduse nõuded sideteenistusest ja sidepidamise üksikud printsiibid. Sellele järgnes tehniliste sideabinõude liigitamine.

Seletades side organiseerimist mitmesugustes lahingolukordades, käsitas autor nende välisriikide määrustikkude väiteid, missuguste sõjaväed oma väljaõppes eesrinnal sammuvad. Üksikuid näiteid selgitasid skeemid ja krokiid.

Lähemaid meie ülesandeid ära märkides tõi autor ette mõningaid võrastavaid andmeid riiklise side organiseerimisel. Nii ei ole mõned meie vallaalitsused vastu tulnud posti-telegraafi peavalitsusele otstarbekohasele püüdele avada kõikides vallaalitsustes kõnepunktid ja agentuur keskjaamad. Näib, et meie omavalitsuse väiksemates rakustes riiklise tähtsusega küsimustes veel võõriti aru saadakse. Üldiselt konstateerib aga autor, et meie ametiasutused riiklise side alal oma tegevust õieti suunivad.

Noor. oponent kol. Riiberg konstateerib mõningaid vastolusid autori konspektis ja töös, — mis, nagu selgub, redaktiooni või trükivead on. Oponent leiab, et töös puuduvad ajaloolised näited mõne üksiku väite kinnitamiseks. Töö autor ei olla puudutanud meie asjaajamise küsimust, kuna ühenduses sellega ka sideorgaane tihti üleliigsete telegramide ja paberitega üle kuhjatakse. Ka on oponenti arvates meie telefoni kõnede distsipliin veel nõrk. Tanke ei ole ettekandja sidejuhede vaenlasena mitte hinnanud, mida puuduseks loeb. Tunnustades kaudse tehnilise side paremuse leiab oponent, et seda autor pikemalt oleks pidanud põhjendada, sest küsimus on ka meile tähtis.

Vanem oponent kol. Reek leiab, et ka täna osalt korrata tuleb üldpuudusi töö meetodi alal. Autori meetod on ka reaalne, kuid oponent soovitaks käia teist teed: tuleks eraldada kõik meie oludesse puutuvad küsimused nii riiklise, kui lahingside alal eripeatükki. Riiklise sidevõrgu tundmise tarvidust allakriipsutades, konstateerib oponent, et nendes küsimustes ka temal isiklikult meie Vabadussõjas teatud raskusi oli ja ühineb töö autoriga, et alalise sidevõrgu täpne tundmine meie sidetulemate tööd sõjas märksa kergendab. Et kõne all olevat tööd üksikasjades täiendada, soovitab oponent veel mõnda allikat, mis autorile seni kättesaamatus on olnud. Oponent leiab, et töö autori väidet endise Vene ametkonnavaheliste tülide asjus ka Eesti peale laiendada oleks võinud, — sest ka meie asutuste vahel ei ole koostöö alati ideaalne. Telefoni kõnede distsipliini vajadust allakriipsutades tähendab kol. Reek, et meil sel alal palju patustatakse.

Oponent annab autorile veel mõningaid üksikuid näpunäiteid side küsimuste alal, eriti sellepärast, et major Normak'il tema edaspidises töös kindralstaabis neid küsimusi lahendada tuleb.

Mõlemad oponentid konstateerisid töö kergelt, ladusalt keelt ja hirtasid töö üldiselt heaks.

R. K.

*

Mehaaniline transport. Meie võimed sellel alal.

Kapten Lango ettekanne 11. I. 1926 a.

Kava.

I. Mehaanilise transpordi kasutamiseks tarvilised eeltingimised ja siin tekkivad raskused.

1. Teede küsimus.
2. Kütteenite küsimus.
3. Tüüpid küsimus.

II. L.-Euroopa riikide sõjavägede ja N.-Vene punaarmee motoriseerimise katsetest ja teostamisest.

1. Põhjuseid ja väiteid motoriseerimise vajaduseks.
2. Morotiseerimise teostamisest käesoleval ajal.

III. Mehaanilise transpordi kasutamine meil Vabadussõja ajal.

IV. Meie praegune seisukord.

1. Raudteed.
2. Teised mehaanilised veovahendid.

V. Seisukorra parandamine tulevikus, selle võimalused ja eeltingimused.

1. Raudteede alal.
2. Muude mehaaniliste veovahendite alal.

Kapten Lango luengust see osa, mis käsitas mehaanilist transporti üldiselt, oli huvitav ja rikkalikult andmete poolest. Kahjuks ei illustreerinud autor oma loengut mitmesuguste teemi selgitavate graafiliste kujutustega. Autori ettekande toon oli rahulik ja veenduma panev. Toon näitaks üksikuid mõtteid autori poolt esitatud kava üldosast:

Mehaaniline transport nõuab häid teid ja rikkalikku teevõrku. Prantsusmaal oli 1914 a. 6000 autot sõjaväe kasutada, 1918 a. tõusis see arv 95.000. Autode liikumiseks nõuavad teed suurt remonti ja erilist ehitust. Otsiti vastupidavamad tee tüüpi. Peatati betooniteede tüübi juures. Need teed on head, kuid kallid. Suuremaid summasid annavad teede korrashoiu peale Ameerika ja Inglismaa. Viimaseil aastatel on Inglismaa keskmiselt teede remondiks kulutanud 50 miljoni £ aastas (Eesti rahas umbes 100 miljardi marka, ehk 14 kordne meie riigi eelarve). Mehaaniline transport nõuab palju kütteeniteid ja hulga määrdeõlisid. Ilmasõjas seisid pooled kütteenite kriisi ees. Praegu on suurriikide tähelpanu pöördud ka huvid koondatud nafta allikate raiuonide peale. Bensiini on asetatud bensoli, naftaliini, piirituse, puusõe gaasi ja teiste aseainetega. Teede võrgus on esimese tähtsusega raudteed. Neid tuleb keskmiselt 100 klm territooriumi pinna peale: Belgias 27,5 klm., Saksamaal 10,9; Prants. 9,1; Eestis 3,7; Soomes 1,5; Rootsis 1,2; N.-Venes (Euroopa osa) 1,1 klm.

Viimastel aastadel on Lääne suurriigid ja Ameerika töötanud sarnase autotüübi otsimisel, mis võiks liikuda igasugustel teedel maksimaalse kiirusega. Peatuti vähe aega Prantsuse ja Ameerika 8 rattalise kettauto kui ideali juures, ja — loobuti temast. Palju tähelpanu on pühendatud „Kegress“ (tagumisi rattaid asetab kummikett) auto tüübile. Tõsteti selle mootori jõudu 10 H. P. pealt 15 H. P. peale. „Kegress“ ei ole ka täitnud lootuseid. Lõpuks näib, et seni kõikjal tuntud auto kerged ja rasked tüübid on kõige

paremad. (Vist küll ikka seal kus head teed. Kus halvad teed, seal tuleks peatuda traktoritüüpide juures E. A.). N.-Venes on kerge autotüüp aluseks „TAON“ (Тяжелая артиллерия особого назначения) osasid veetakse juba kaua suures määral traktorite abil. N.-Venes tehakse katseid ümberkonstrueeritud „Fordson“ tüüpi traktoriga, mis pidada andma Venne teede kohase mehaanilise veoabinõu. Vabadussõja kohta autor ei ole leidnud andmeid, mis oleks võinud anda tarvilise vastuse teemi piirides. (Oponent kol. Reimann näitab, et andmeid on küllaldaselt, kuid autor ei ole neid tarviliselt otsinud.)

Meie praeguseid võimeid mehaanilise transpordi alal käsitades, on autor liig alistanud mitmesugustele väikestele puudustele ja vastuoludele meie majanduslikus elus kui ka teede seisukorras ja seepärast on meie oludele vähe tõsist tähelepanu pööranud. Seepärast sai ka pealtkuulaja meie olude käsitlemisest kahvatu mulje.

Noorem oponent kolonel Reimann tuleb otsusele, et autor on I osa omast tööst hästi täitnud, kuna II osa (meie olud) on täiesti kahvatu. Kol. Reimann'i arvates oleks autor pidanud teemi teist osa umbes järgmiselt käsutama: 1) Vabadussõja põhjalik selgitamine sellel alal, 2) tähtsamad mehaanilised veoabinõud meie oludes (eriti raudteede põhjalik ja üksikasjalik käsitlemine), 3) Autode, omnibusside, mototsiklite j. t. kasutamise võimalused, meh. transpordiks, 4) meh. transpordi organisatsiooni küsimus meie oludes.

Vanem oponent kol. Reek konstateerib, et töö I osa on hästi täidetud. Ühineb kol. Reimann'i üksikasjaliste vastuväidetega. Loeb töö teise osa (meie võimed mehaanilise transpordi alal) ebaõnnestunuks. Esitab oma tööplaani käesoleva töö jaoks. Töö tuleb jagada kahte ossa: esimene ($\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ sisust) — tuleks kasutada küsimuse teoreetilise baasi loomiseks, teine osa meie olude käsitlemiseks.

I osa üksikasjalisemalt:

1. Mehaanilise transpordi mõiste ja tähtsus;
2. Mehaaniliste transport-abinõude klassifikatsioon (selleks esitada lisana head tabelid);
3. Vaateid meh. transpordi peale Läänes ja Idas;
4. Järeldused, põhimõtted, õpised.

II osa (meie olud):

1. Meie olude iseloomustus (teede võrk: raud-, vee- ja maanteed ning viimase liigitused; teiste meh. transp. abinõude iseloomustus mitmesuguste (heade) tabelite abil).

2. valitsevaid põhimõtteid mehaanilise transpordi kohta meil.

3. Milline peaks olema mehaaniline transport meil (autori ettepanek).

Seda üldkava detailiseerides ja selgitades oleks autor välja jõudnud vastusele, mida töö nõuab.

Kapten Lango loeb teemi tehniliseks teemiks, mille käsitlemisel eriti oleks tarvis esitada palju graafilisi kujutusi, kuid autor on nende esitamisel tagasihoidlik olnud. Üldiselt loeb töö rohkem kui rahuldavaks.

Kindral Tõrvand juhib autori tähelepanu selle peale, et viimane ei ole küllalt asjalikult peatanud meie teede, eriti raudteede, küsimuse juures ning toob esile huvitavaid üksikasju mehaanilise transpordi kohta meie oludes, millised kapten Lango poolt puudutamata.

Üldiselt jäid kõik tööga rahule.

E. A.

*

Rannakaitse, eraldi meie oludes.

Major J. Raud'i ettekanne 13. I. 1926 Ohvitseride Keskkasinos.

Ettekandest osavõtmine on piiratud. Major Raud oli oma töö jaotanud kahte suurde ossa: 1) Üldosa ja 2) rannakaitse meie oludes, milles pidi koonduma töö raskuspunkt. Tutvunedes kuulajatele välja jagatud töö ettekande kavaga sai pealtkuulaja mulje, et tänane autor on oma töökavaga täitnud pea kõik nõuded ja vältinud puudused, mis ette toodud oponentide poolt eelmiste Kõrgema Sõjakooli lõpetajate tööde ettekande puhul. Üldosas annab autor rannakaitse põhilauseid, näitab selle evolutsiooni. Käsitades evolutsiooni rannakaitse küsimuses ei ole autor mäidanud ja andnud alust selle evolutsiooni jälgimiseks. Selle puuduse peale juhtis tähelepanu vanem oponent kolonel Reek.

Käsitades rannakaitset ilmasõjas tõi autor selleks kolm näidet: 1) Liitlaste Dardanellide merekiituse vallutamise operatsioon 1915/1916, 2) Flandria rannakaitse ilmasõjas, 3) Inglismaa rannakaitse (Briti saarte rannakaitse) ilmasõjas. Õnnestunud näitena osutub Dardanellide operatsioon. Kolonel Reek leiab, et selle operatsiooniga tutvunemine on üldse soovitatav igale ühele, kes soovib rannakaitset lähemalt tundma õppida. Sakslaste Flandria rannakaitset aga tuleb vaadata kui osa rinnet vastu merd, ja sellega ei ole kaitsel Flandrias puhtrannakaitsetunnuseid. Samuti ei loe kol. Reek Briti saarte rannakaitset niivõrd rannakaitseks selle tõelises mõttes, kuivõrd Inglise laevastiku aktiivseks tegevuseks oma kodumaal rannal. Teoreetiliselt rannakaitse osadel ei ole suurt sõja laevastikku käsutada, vaid on erilised rannakaitse laevad (laevastikud). Autor peatub ka mõne Vabadussõjaagse rannakaitse momendi juures, kuid erilisi rannakaitse teooria raamidesse mahtuvat siin palju ei leia. Ilmasõja õpistel tugenevat tänapäeva rannakaitset käsitades, autor näitab: 1) vaenlase kallalal tungi viise ja abinõusid, 2) rannakaitse organisatsiooni ja abinõusid. Abinõudena on esitatud: a) rannakindlustused, b) rannakaitse laevad, c) õhujõud, d) liikuvad maaväed, e) rannakaitse juhatus organisatsioon.

Ülemines oma töö teise (peamise) osa juure, autor vist arvestades sellega, et tema töö on salajane, esines oma töö ettekande selles osas katkeliselt. Autori ettekande põhjal jäi töö II osa sisu suuremale osale pealtkuulajatest täiesti saladuseks, seda rohkem, et ka aeg ei lubanud autoril meie olude juures pikemalt peatuda.

Noorem oponent mereväe kapten Saltza tõi esile mitmeid huvitavaid vastuväiteid, (nad ei kuulu kõik kahjuks avalikkusele). Muuseas näitas puuduste peale ingliskeelsete allikate tarvitamisel. Selgitas „destroyeri“, „miiniristleja“, „minnõi istrebitelj“, mõistet ja ülesandeid. Autor on tarvitanud nimetust „miini hävitaja“ seal kus oleks pidanud tarvitama „miiniristleja“— „destroyer“— „minnõi istrebitelj“.

Kolonel Reek'i vastuväidetest tõi üksikuid eelpool. Suurem osa vastuväidetest ei kuulu avalikkusele.

Major Raud'i töö I osa (üldosa) leiab vanem oponent väga heana. Mõne väikese parandusega, võib seda osa tööst avaldada meie sõjakirjanduses. Kokkuvõttes leiab kol. Reek, et major Raud on õieti tabanud oma töö suuna ja saavutanud selle täitmisel, otsustades esitatud trükitud töö ja skeemide järele väga häid tagajärgi, kuid ettekanne on rikkunud selle hea töö väärilist muljet.

Pealtkuulajana viib ettekanne kindral Tõrvand. Ettekande põhjal näitub kindralile mõnigi küsimus tarviliselt selgitamata, kuid oponentid tõendavad, et töös eneses on peaaegu kõik need küsimused selgitatud.

*End. Merejõudude Juhataja Mereväe kapten Johannes Hermi leinakirst Jaani kirikus
5. jaanuaril 1926 a.*

Seda pilti mereväe-kapten J. Hermi matusetalitusest täienduseks elmisele (v. „Sõdur“ Nr. 1/2) avaldades peame tähendama, et asjatundlik ligem ülevaade kadunu elutööst veel puudub. Loodame seda aga ükskord kindlasti avaldada võivat, sest kadunu surm ja tulemusrohke elutöö väärib kindlasti tõsisema jäädvustuse — asjaliku ning hindava ülevaategi näol.

Kokkuvõttes kriipsutab kindral Tõrvand alla, et ilmasõja kogemustel on liikuvad rannakaitse abinõud ranna kaitse aluseks. Dardanellide operatsiooniiga tutvunemise tarvidust rõhutab samuti kui kol. Reek'ki. Sõjalaevalt vertikaalne tulistamise nurk on piiratud, seepärast on tähtis kui kõrgel merepinnast asub patareid. Dardanellides on patareid nii kõrgel, et liitlaste laevadelt neid tulistada oli peaaegu võimata. Leiab, et viimane küsimus ei ole autori poolt küllaldaselt valgustatud.

Major Raud'i teem oli raske selles mõttes, et temal kui maaväe ohvitseril tuli lahendada ülesannet võõral pinnal: merel ja rannal. Olukorda raskendas asjaolu, et selles küsimuses on paremaid allikaid ingliskeeles ja et nende allikate kasutamine keele mitteoskajal on äärmiselt raskendatud. Kui major Raud siiski oma küsimuse hästi lahendas, siis on see tõenduseks tema suurest tööst ja visadusest selle töö täitmisel.

Avaldatud nimekirja järele lõppesid Kõrgema Sõjakooli II lennu lõputööde ettekanded. Neid jälgiti võimaluse piires suure huviga. Peapuudusena kõikide tööde juures toodi oponentide poolt esile ügava analüüsi puudus ühe või teise nähtuse valgustamisel; samuti, et on puudunud oskusteha teaduslikku tööd, sest ei tunta teadusliku töö meetodi. Oponentide poolt on peaaegu üksmeelselt alla kriipsutatud õpilaste suur püsivus töös ja tahet anda kõige paremat. Resultaadid on kokkuvõttes head, kuid nad ei olla võrdsed kulutatud energiale. Mis pärast? Selle peale on meie sõjaväe kõrgem juhatus juba vastanud sellega, et on asunud Sõjaväe Õpeasutuste töömeetodite avalikule arvustusele ja õpetöö reorganiseerimisele. Selles reorganiseerimise töös tuleb soovida juhtidele jõudu ja edu.

E. A.

Jalgvæe tankide lahingpraktika.

(Lõpp).

VII. Tulivõitluste harjutuste teostamine.

§ 34. Järeelvaatus. a) Iga tulivõitluste harjutuse järele valvab ohvitser, keda nimetatakse vahekohtunikuks. Vahekohtuniku ülesandeks on juhatada harjutusi, teraselt valvata ja üles märkida tegevuse meetodid, järeldused ja ära näidata vead ning head küljed üksuse tegevuses. b) Vahekohtunikul peab tarviline arv abilisi olema, kellele vahekohtunik nende ülesanded ette kirjutab. Vahekohtuniku abisid tarvitatakse aja äramärgimiseks ja tabavuse arvude väljaarvamiseks. c) Vahekohtuniku ülesandeid täidavad harilikult lahingpraktika õpeperioodid kompanii ülemad. Kui võimalik, peab vahekohtunik kõikidest laskeplatsi ametnikkudest ja igast harjutustest osavõtjast ohvitserist vanem olema.

§ 35. Tulilahingu harjutuste juhatamise viis. a) Vahekohtunik laseb harjutustest osavõtvale üksusele aegsasti ette kirjutada, misugustes rakmetes ja vormis peab ilmuma, et üksusel aega oleks neid nõudeid täita. Ta laseb kõik laskemärgid üles seada ja kõik eelkorraldused teha enne harjutuste algust. Üksusele tehakse ülesandeks ilmuda määratud kohale nõutaval ajal. Selle järele selgitatakse üksuse juhatajale ehk juhatajatele situatsioon. Situatsioon, ülesande täitmise viisid, käsud jne. antakse üksuse ülemale kujul, mis sarnane sõjaaegsele. Situatsioon selgitatakse kogu üksuse meeskonnale, mille järele katset tehakse mehi eksamineerides, kas kõik on käesolevast probleemist täielikult aru saanud. b) Tulilahingu õpeharjutustele järgneb kohe kriitika vahekohtuniku poolt.

§ 36. Lahenduste hindamise alus. a) Vahekohtuniku otsus iga lahingu probleemi tähtsuse kohta peab järgnema kui loogiline tulemus, vastuseks tema enda poolt esitatud küsimusele: „Kas oletatav situatsioon oli tõeline, kas on võimalik, et praegu nähtud lahendus küsimust igakülgelt selgitas“. Kahtlemata on siin palju osavuse varjukülgi kvalifitseeritud edu ja nurjamineku vahel. Seda peab vahekohtunik arvesse võtma. Näiteks, ta võib seletada omas kriitikas: „näib täielikult võimalik olevat, et Teie ülesanne oleks korda võinud minna, kuid asjaolu, et ainult üks tank tulistas vaenlase tankide vastast kahurit, jättis Teie rühma kaitsmatuks tankide kõige hädaohtlikuma vaenlase tule vastu“. b) Kindlate andmete puudusel loodetakse tabavuse kohta ei tarvitata mingisugust hüpoteetilist võrdlusemõõdupuud, mis tugeneks relvade tulevõime ühekõrguse peale. Vahekohtunik tarvitab võrdlusemõõdupuud tulemusi, mis on saadud mitme tankide üksuse läbi ühesugustes tingimustes.

§ 37. Kriitika. a) Kriitika on vahekohtuniku seletus, milles tema võrdleb üksikasjaliselt lahendatud probleemi, lahendusega, mis võiks oodata hästi väljaõpetatud organisatsioonilt, kes tegutseks samasugustes tingimustes. Iga hea õppuse aluseks on tema intelligentsus, taktika rikkus ja konstruktiivne kriitika. See põhimõte olgu ka kriitika aluseks. b) Kriitikat juhtivi ohvitser peab seletama, mis oli hästi tehtud, ja tähelepanu juhtima selle peale, mis oli tehtud ebaõigelt ehk halvasti. Kui viga on tehtud, peab õige lahendus antama niisugusel teel, et kogu üksus sellest kriitikast tulu saaks. Tehes parandusi, peab instruktor hoiduma naljatamiste ja pilkamiste eest ehk igasuguste märkuste eest, mis võiksid olla kahjulikud huvidele, algatusele ja mis võiksid viia prestiisi alandamise ülemuse ja asja vastu. c) Kriitika ei tohi edasi anda muljet, nagu oleks harjutuse läbiviimiseks ainult üks õige meetod olemas. Sarnane ettekujutus muudab asja shablooniliseks, piirdub vahekohtuniku ideede täitmise, mille tulemuseks

oleks algatusvõime hävitamine ja iseseisvalt mõtlemise viisi kaotamine. d) Kriitikat on kõige parem teostada koha peal, kohe peale harjutuste lõppu. Vahekohtuniku peab olema ettevaatlik vahe tegemiseks arvamiste avalduste ja tegelikkude seletuste, põhimõtete ehk kogemuste vahel. Kriitika peab olema asjalik, konpektiivne. Punktid, millede kohta vahekohtunik seletust võib anda: 1) kas ülesanne õnnestus, 2) kui ja, siis mis oli selle edu alusteks, 3) kui mitte, kas olid siis nurjamineku põhjusteks mõned järgmised asjaolud: a) tankide ülemad ei rünnanud kohaselt kõige tähtsamaid laskemärke, b) varajane tule avamine ehk liiga suur viivitus selleks, c) vilets tulistamine kahuri meeste poolt, d) tankide ülemad ei jätnud laskemärke peale selle, kui nad juba neutraliseeritud olid, rahule.

VIII. Osavuskatsed.

§ 38. Otstarv. Osavuskatseid peetakse tankide üksuste lahingpraktika hindamise otstarbeks.

§ 39. Üksused, kes osa võtavad. a) Osavuskatsetest võtavad osa ainult need üksused, kes on varustatud kuulipildujatega, 37 mm ehk 6 naelaliste kahuritega. b) Rühm on suurem üksus tulistamise osavuskatsetes.

§ 40. Millal osavuskatseid peetakse. Osavuskatseid peetakse lahingpraktika hooaja lõpul vastava ülema korraldusel.

§ 41. Kes käseb osavuskatseid teostada. Grupi ülemad käsevad neile alluvates üksustes osavuskatsed läbi viia. Ka need üksused, kes gruppidesse ei kuulu, kuid käivad gruppidega laskeharjutustel, peavad vastava ülemuse korraldusel osavuskatsed selle grupi juures läbi tegema.

§ 42. Kelle poolt juhatatakse osavuskatseid. Ohvitser, kellel on ettekirjutus osavuskatsete pidamiseks, määrab temale alluvates üksustes, kes osavuskatsetest osa võtavad, vastava ohvitseri nende katsete juhatajaks.

§ 43. Osavuskatsete laskeplatsid. Kui on praktiliselt võimalik, peetakse osavuskatsed „B“ klassi laskeplatsil. Võimalikult tuleb katsed läbi viia maastikul, millega katsetest osavõtjad väed tuttavad pole.

§ 44. Reeglid. a) Osavuskatsete eeltööd ja selle juhtimist toimetatakse instruksioonide järele, mis käsitavad tulilahingu õppust sarnasel määral, kuivõrd need instruksioonid kohased selleks otstarbeks. Seda otsustatakse viisil, mis käsitavad vastavad instruksioonid. b) Lisaks antakse katseid juhtivi ohvitseri poolt erireeglid, mis vastavad tingimustele. Tegutsedes osavuskatsetel, asetatakse tankid ja nende meeskonnad sarnasesse olukorda nagu lahingus.

§ 45. Katsete käik. a) Tulistamine katsetel sünnib neid juhataja ohvitseri isikliku järeelvaatuse ja juhatuse all. b) Mingisuguseid muid teateid probleemi kohta ei anta, kui lihtsalt seletus ilmumise aja ja koha kohta enne seda aega, mis on määratud katsete alguseks.

§ 46. Järeldused. Katsete kohta peetakse täpsed registrid. Vahekohtuniku poolt mingisugust arvestust (registratsiooni) ei tehta. Tema võib siiski ära näidata headuste ja puuduste punktid, mis on katsetel avalikuks tulnud. Osavuskatsete tulemused tabuleeritakse (kirjutatakse tabelisse) ja mahutatakse osavuskatsete aruandesse.

IX. Registreerimine ja aruanded.

§ 47. Registreerimine. a) Iga tulilahingu harjutustega seotud laskemoona kulu kohta peab harjutusi juhataja ohvitser registreid. See register

sisaldab järgmisi andmeid: 1) koha, kuupäeva ja organisatsiooni äramääramise, 2) probleemi seletuse, laskemärkide korralduse ja iseloomu (vaata § 31), 3) väljalastud mürskude arvu, saadud tabavuste arvu, tabatud laskemärkide arvu ja tabavuste jaotuse laskemärkidel, 4) läbiviimise aja, 5) märkused probleemide läbiviimise viiside ja saadud kogemuste kohta, mis edaspidistel õppustel kasulikud. b) Need registreerimise lehed õmmeldakse organisatsioonis kompanii laskeregistritesse üheks aastaks ehk kuni järgmise lahingpraktika hooaja lõpuni, millal nad ära hävitatakse.

§ 48. Aruanded. a) Lahingu osavuskatsete aruanded seab kokku katseid juhtiv ohvitser, kooskõlas põhilauseetega, mis ära näidatud § 47. Need aruanded saadetakse katsete lõpul ohvitserile, kes nende pidamiseks käsu on andnud. See ohvitser vaatab nad läbi ja esitab korpuse piirkonna ülemale sarnaste märkuste ja ettepanekutega, mis ta häaks arvab. b) Ärakirjad kõikidest aruannetest, mis puutuvad organisatsioone, kes asuvad lahus oma grupi peakorraldajast, saadetakse grupi ülemale, kui nad ei lähe sinna harilikul edasiandmise teel. c) Iga ebanormaalse puuduse, mis märgatakse aruannete läbivaatamisel, peab läbi uuritama enne korpuse ringkonna ehk osakonna ülemale saatmist. Aruanne iga sarnase järeleuurimise kohta peab osavuskatsete aruandele juure lisatud olema. d) Ärakirjad osavuskatsete aruannetest vastavate märkustega käskude andmise kohta saadetakse kompanii ülematele pataljoni kaudu. e) Osavuskatsete aruannete ärakirjad õmmeldakse kompanii register-raamatusse, kus neid 5 aastat alal hoitakse.

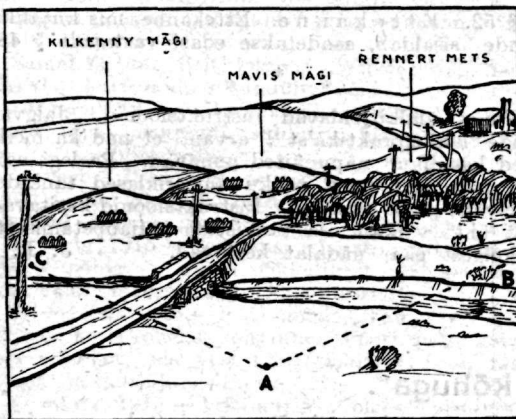
X. Tulivõitluse proovi harjutus.

§ 49. Lahingpraktika probleemi kujud. Proovi lahingpraktika probleem, mis kokku seatud kooskõlas § 31 ettekirjutatud kujul, on järgmine:

I osa.

a) Üksus — üks tankide rühm (kerge).
b) Rakmed — täieline rakmendus.
c) Situatsioon (joon. nr. 4). 1) Vaenlane okupeerib üldjoone: Kilkenny mägi — Mavis mägi — Rennert mets.

2) Pataljon, mida Teie rühm toetab, on omas

Joon. nr. 4.

edasiminekus vaenlase kuulipildujate tugeva vastu-panu läbi Kilkenny mäelt ja Rennert metsast seisma pandud. Neid kuulipildujaid kujutavad laskemärgid. 3) Pataljon alustab uuesti oma kallaletungi. d) Nõuded. Teie rühm liigub jalgva ees ja vändab vaenlase vastupanu. e) Piirid. 1) Tulistamine sünnib joonte piiris, mis lähevad punkt A lippude B ja C peale.

2) Tuli juhatakse ainult laskemärkide rohelise külje pihta. 3) Tulistamine lõpeb alati tanki peatusega. f) Märkused. Niipea kui rühm on oma ülesande täitnud, kogub ta end kogumispunkti, kus kriitika teostatakse.

II osa.

a) Tule põhimõtete seletus (vaata IV jagu).
b) Laskeplatsi ettevalmistus. 1) Laskemärgid. a) 12F püssi laskemärki, igas grupis 3 tükki, lõuna-idas, Kilkenny mäe nõlvakul. Grupid on korraldatud nii, nagu näidatud juuresoleval joonistusel (v. j. nr. 4). Nad on nõnda paigutatud, et neid selgelt näha võib ribalt, mis mäest 200 jardi lõunapool. b) 12E püssi laskemärki gruppina, igasühes kolm, lõunapool Rennert metsa serva. Grupid on korraldatud, nagu joon. nr. 4 näidatud, ja üles seatud nii, et nad 200 jardi ribast lõunapool metsa selgesti näha on. c) 6E püssi laskemärki gruppina, igasühes kolm tükki, lõunapoolse Mavis mäe kallakul. Grupid on korraldatud nii, nagu näidatud joon. nr. 4. Nad on selgelt nähtavad Kilkenny mäelt ja Rennert metsast. 2) Koobaste üksikasjad. Üks allohvitser ja 8 sõdurit ilmuvad A punktile kell 7 hommikul. Need mehed jäävad A punktile, välja arvatud aeg, millal nad tegelikult laske- märke kleebivad peale tulistamise probleemi. 3) Laskeplatsi valve. Kella 6 hommikul, kuni kella 4 peale lõunat on 2 meest p. R. J. Baltimore Turnpike — Kilhowie Lane, 2 meest on Ball's landing (mõlemad jaamad on väljaspool skeemi). 4) Side. Väljatelefoni side igas laskeplatsi valvejaamast A punkti. c) Punktid kritiseerimiseks: 1) vaata IV jagu, 2) tule mõju. d) Märkused. Vahekohtunik ilmuvad A punkti kell 7 hommikul, 26. juulil.

§ 50. Juhtnõuad lahingu osavuskatsete läbiviimiseks. Ohvitseridele, kes osavuskatsete läbiviimist üksnes juhatavad, soovistatakse alljärgnevat meetodi. a) Kui juba rühm on kord alanud edasiminekut, lahingu situatsiooni ette- nähtud tulistamiseks, ei peata vahekohtunik teda, kuni rühma ülem, kes tankis nr. 1 viibib, ehk kui rühma ülem jala on, siis tank nr. 1 ülem arvab, et ülesanne on täidetud ja rühma varem äramääratud kogumispunkti koondab. b) Kui eeltööd on tehtud, koondub rühm A punkti. Siin seletab vahekohtunik kogu rühmale, et harjutuste eesmärgiks on õpetada kohast tegevust rühma liigetele tulivõitluses. Juhib tähelepanu selle peale, et eeltööd on tarvilikud lahingu probleemide läbiviimiseks, mis hiljem antakse rühmale osavuskatseteks ja et igal probleemil on omaette alus osavuskatseteks. Ta tuletab meelde, et harjutust kui probleemi lahendamist hinnatakse aluseks võttes 50% tegutsemisest ja 50% laskmisest. Selle järele seletab vahekohtunik situatsiooni ja kindlustab end selles, et kõik väeosa liikmed temast aru on saanud. Siis loeb nõuded ette ja käseb rühma ülemale tegevust alata. Rühma ülem annab käsu koondatud rühmale. Kui ta kindel on, et kõik on aru saanud, mis teha tuleb, asetab ta rühma tankidesse. Niipea, kui kõik tankid on edasiliikumiseks valmis, annab ta tegevuse algamiseks märgi. Kui rühma ülem arvab, et ülesanne on täidetud, kogub ta oma rühma koondumispunkti. Tabavuste arv iga laskemärkide grupi pihta ja purustatud laskemärkide arv märgitakse üles. Vahekohtunik teatab: „Aruanne laskeplatsi üksikasjadest näitab järgmisi tulemusi: Kilkenny mäel oleva laskemärkide grupil 29 tabavust, kuulipilduja laskemärgil 11 tabavust. Valanguid on märgatud ümberkaudu 25 jardilises kauguses laskemärkide grupis 6. Laskemärke hävitatud 10. Grupil Rennert metsa ligikal 13 tabavust, kuulipildujate laskemärkide tabavusi 3. Laskemärke purustatud 6. Mavis mäe grupil 64 tabavust, kuulipildujate laskemärkide tabavusi 6. Valanguid on tähele pandud ligemal kui 25 jardi piiridest grupist 5. Laskemärke purustatud 6“. Vahe-

kohtunik lõpetab harjutused järgmiste märkustega: „Tegevust ja hävitavat mõju hinnates, oleks rühm peaaegu vähendanud vaenlase vastupanu. Gruppide tulistamiseks, mis asusid Kilkenny mäel, oli tuli nähtavalt hästi juhitud. Gruppide tulistamisel Rennert metsa ees oli kas kuulide ülelend või langesid nad eelpool märki. Selle põhjuseks võib olla maastiku irregulaarsus“.

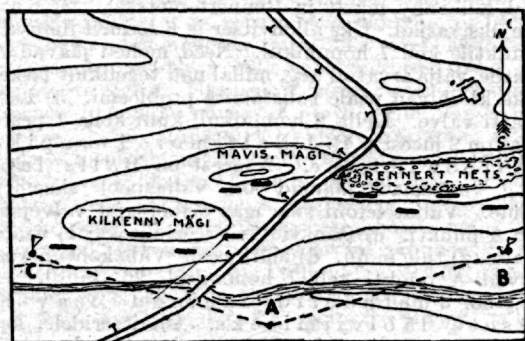
§ 51. Aruanne. Järgmine aruanne eelmise harjutuse kohta seatakse kokku vahekohtuniku poolt ja talitatakse nii nagu ette nähtud § 47.

Vahekohtunik N.
26. juulil 1924 a.

Lahingpraktika harjutuste aruanne I rühma A kompanii 16 tankide pataljoni kohta.

I osa.

a) Üksus — üks rühm sõjaaegses koosseisus.
b) Rakmed — täieline rakendus. c) Situatsioon — nagu juurdelisatud joonistusest näha (joon. 4, 5).

Joon. nr. 5.

1) Vaenlane okupeerib üldjoone: Kilkenny mägi — Mavis mägi — Rennert mets. 2) Pataljon, mida Teie rühm toetab, on oma edasilükumises tugeva vaenlase kuulipildujate tule läbi Kilkenny mäelt ja Rennert metsast seisma pandud. Neid kuulipildujaid kujutavad laskemärgid. 3) Pataljon algab uuesti oma kallal tungi. d) Nõuded. Teie rühm liigub jalgväe ees ja vähendab vaenlase vastupanu. e) Piirid. 1) Tulistamine sünnib joonte piirides, mis lähevad punkt A lippude B ja C peale. 2) Tuli juhatakse ainult laske- märkide rohelse külje pihta. 3) Tulistamine lõpeb alati tanki peatusega. f) Märkused. Niipea, kui rühm on oma ülesande täitnud, kogub ta end koondumispunkti, kus kriitika teostatakse.

II osa.

a) Tule põhimõtete seletus (vaata IV jagu).
b) Laskeplatsi ettevalmistus. 1) Laskemärgid. a) 12F püssi laskemärki, igas grupis 3 tükki, lõuna-idas, Kilkenny mäe nõlvakul. Grupid on korraldatud nii,

nagu näidatud juuresoleval joonistusel (v. j. nr. 4). Nad on nõnda paigutatud, et neid selgelt näha võib ribalt, mis mäest 200 jardi lõunapool. b) 12E püssi laskemärki, gruppidena, igasühes 3, lõunapoolse Rennert metsa serva. Grupid on korraldatud, nagu näidatud joon. nr. 4 ja üles seatud nii, et nad 200 jardi ribast lõunapool metsa selgesti näha on. c) 6E püssi laskemärki gruppidena, igasühes 3 tükki, lõunapoolsel Mavis mäe kallakul. Grupid on korraldatud nii, nagu näidatud joon. nr. 4. Nad on selgelt nähtavad Kilkenny mäelt ja Rennert metsast. 2) Koobaste üksik- asjad. Üks allohvitser ja 8 sõdurit ilmuvad A punktile kell 7 hommikul. Need mehed jäävad A punktile, välja arvatud aeg, millal nad tegelikult laskemärki kleebi- vad peale tulistamise probleemi. 3) Laskeplatsi valve. Kella 6 hommikul kuni kella 4 peale lõunat on 2 meest p. R. J. Baltimore Turnpike — Kilhowie Lane, 2 meest on Ball's landing. 4) Side: Väljatelefoni side igast laskeplatsi valveamast A punkti. c) Punktid kritiseerimiseks. 1) Vaata IV jagu. 2) Tule mõju. d) Märkused. Vahekohtunikud ilmusid A punkti kell 7 hommikul, täna.

Väljalastud laengu arv — kuulipildujatest 600; 37 mm kahuritest 24.

Grupid.	Kuulipilduja tabavus.	Tabatud laskemärk arv.	37 mm k. l. ja valang. 25 j. piirk.	Purustatud laskemärk arv.
Kilkenny mäel	79	11	6	10
Rennert metsas	13	3	0	6
Mavis mäel	64	6	5	6

Tegevuse aeg — 26 minutit.

Atmosfäärilised tingimused — selge; kuulide tabavus kergelt nähtav.

Märkus. Üldiselt oli tegevuse viis kõikide nõuete juures rahuldav. Tule mõju Rennert metsas ei olnud nii rahuldav, kui ta oleks pidanud olema. See olenes arvatavasti osalt mitteühetaolisest maastikust, kust kaudu tankid olid sunnitud kallale tungima. Tuli ilmsiks, et lahingpraktika õpetuseks on rohkem tarvis harjutusi teha mittetakaselt maastikul.

Kapten (allkiri).

§ 52. Ettekanne. Ettekanne, mis kirjaliku aruande sisaldab, saadetakse edasi vastavalt § 48.

* * *

Tuues ülalkirjeldatud instruksioonid „Jalgväe tankide lahingpraktika'st“, arvan, et nad ka meie mõned kasulikud näpunäited annavad. Pealegi näitavad nad, kui suurt rõhku ameeriklased tankide, kui relvade peale panevad. Instruksioonid käsitlevad ainult üht väikest osa tankistide väljaõpetamisest, mis kõigest paar nädalat kestavad. J. L.

„Sõjavägi sõdib kõhuga“.

Mitte asjata ei ole kuulus Daani arst Hinhede, tähendanud, et ilmasõja kaotas mitte keiser Wilhelm, vaid Berliini professor Rubner, tahtes sellega öelda, et Saksamaa kaotuse tähtsamaks põhjuseks oli ebaõige sõjaväe ja rahva toitmine, mis teatavasti põhjenes peajasjalikult Rubner'i (ja Voit'i) poolt ülesäetud ning enne ilmasõda peaaegu üldist tunnustamist leidnud, kuid siiski vildakuile alustele.

„Sõjavägi sõdib kõhuga“. See (vist Ameerika kodusõjas tuntud kindral Grant'i paradoks) on siiski

õigem, kui ta esialgu näib. Ilmasõda igatahes on andnud sarnaseid näited, kus selle paradoksi mõte osutus õigena.

Kõige kujukamaks neist tuleb lugeda Saksa abiristleja „Kronprinz Wilhelm'i“ lugu.

Nimetatud sõjalaev viibis ulgumerel vahetpidamata 1914 a. augustist kuni 11 aprillini 1915 a., kokku — 255 päeva, oma manöövriavusega ja kiirusega päästes end Inglise sõjalaevastiku jälitamisest ja uputades seal juures liitlaste kaubalaevu.

Nimelt on selle 255 päeva kestel „Kronprinz Wilhelm“i poolt põhja lastud 13 või 14 kaubalaeva, kus juures Saksa sõjalaev põhjalastavatelt enne võttis oma varustamiseks tarvilikud toidu- ja süte-tagavarad. Kütteainete rohkuse tõttu oli „Kronprinz Wilhelm“il võimalik alati arendada maksimaalset liikumiskiirust ja oma 26-sõlmelise kiirusega oleks tema, võib olla, sõjalõpuni võinud vältida tabamist liitlaste sõjalaevastiku poolt. Toiduainete puudust saksa sõjalaeval igatahes ei olnud, otse vastuoksa: vaadeldes lähemalt saaki, mis „Kronprinz Wilhelm“ põhjalastavatelt laevadelt võttis, näeme siin sarnast toiduainete üliküllust, et selle iseloomustamiseks kahvatuks jääb isegi kuuluse ütetus „Sõda toidab sõja“.

Selleks lühike loetelu.

4 sept. 1914. Briti aurik „Indian Prince“ põhja lastud. Enne pealt maha võetud kõik selle söed, liha, nisupüül, margariin, juurvilja konservid, kohv ja soodabiskviidid.

7. okt. 1914. Briti külmetusaurik „La Correntina“ põhja lastud. Sellel leidus 5.600.000 naela värskest loomaliha. Siit võeti niipalju liha, et sellest oleks „Kronprinz Wilhelm“i 500 mehelse komandole jatkanud terveks aastaks, andes 3 naela mehele päevas. Kõik laeva külmetusruumid täideti loomakintsude ja küljetükkidega ning soolati 150.000 naela igaks juhuseks veel sisse.

Siis saadi veel võid, nisupüüli, teed, kuivikuid, magusaid biskviite, kartulaid, karbjuurvilja ja vähe värsket juurvilja.

21. nov. 1914. — Prantsuse lodi „Anne de Bretagne“ põhja lastud. Saadi süsi, nisupüüli, võid, kartulaid, karbjuurvilja, kuivatatud erineid ja — shampanjeri.

4. dets. 1914. lasti Briti aurik „Bellevue“ põhja. Saadi 4000 tonni süsi, kolossaalne tagavara biskviite ja nisupüüli, võid ning karbjuurvilja.

Samal 4. dets. peale lõunat lasti Prantsuse aurik „Mont-Agel“ põhja. Saadi: võid, nisupüüli ja kartulaid.

28. dets. 1914 lasti Briti aurik „Hemisphere“ põhja. Saadi: 5000 tonni süsi, palju maisijahu, võid, kakaod, kartulaid ja karbjuurvilja.

14. jaan. 1915 lasti Briti külmetusaurik „Highland Brae“ põhja. Saadi veel värsket liha (kus sa jätta võid), samuti margariini, nisupüüli, kartulaid ja karbjuurvilja ning — saapaid (terve maakonna linna jaoks!).

Samal 14. jaan. Briti kuunar „Wilfred M.“. Saadi soolakala, kartulaid, nisupüüli, võid.

19. jaan. 1915 — Briti aurik „Porato“ — põhja. Saadud: süsi, nisupüüli, suhkurt, biskviiti, margariini ja karbjuurvilja.

5. veebr. 1915 — Norra lodi „Samentha“. Sellel olid laadungiks nisuterad, millest sakslased lugu ei osanud pidada ja lasti koos laadungiga põhja.

23 veebr. 1915 — Prantsuse reisijate aurik „Guadeloupe“ — põhja. Saadi rikkalikult värsket liha, sinki, võid, nisupüüli ja karbjuurvilja.

25 märtsil 1915 — briti aurik „Tamar“. Sellel oli 68.000 kotti rohelisi kohviube. Võeti, palju arvati tarvis minevat, siis veel kõik saadaolev või, rasv, nisupüül ja karbjuurvili.

27 märts. 1915 — briti aurik „Coleby“ nisuterade laadungiga — põhja, võttes enne ainult söed, nisupüül, või, kartulad ja karbjuurvilja.

Nagu sellest loetelust näha, oli „Kronprinz Wilhelm“i meeskonnal külluses suurepäraselt loomaliha, toredat saiajahu, margariini ja võid, kartulaid ning juureviljakonserve. Seega siis niihästi muna-valge, rasva kui ka süsivesikute ning seega tarviline kalooriate arv rohkem kui tatatud. Toit oli mitte ainult rikkalik, vaid ka võrdlemisi mitmekesine, nagu selgub laeva toidusedelitest.

Esmapäev:

Eineks: juust, kaerajahu, kondenseeritud piim, sai, või (margariin), kohv, suhkur.

Lõunaks: ernesupp, karbjuurvili ühes vedelikuga (mida tarvitati kasteks), roast-beef (pajas küpsetatud), keedetud kartulad, sai, või, kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Teispäev:

Eineks: vorst, sai, või, (margariin) praetud kartulad, kondenseeritud piim, kohv, suhkur.

Lõunaks: Kartulisupp, juurviljakonservid vedelikuga, pajaküpsis (roast-beef), keedetud kartulad, sai, või, kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Kolmapäev:

Eineks: loomaliha konservid (corned-beef), sai, või (margariin), praetud kartulad, kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Lõunaks: loomaliha leem, pajaküpsis, keedetud kartulad, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Neljapäev:

Eineks: suitsusink, juust, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Lõunaks: läätasupp, loomapraad, praetud kartulad, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Reede:

Eineks: keedetud riis, juust, sai, või (margariin), külm praad, kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Lõunaks: ernesupp, soolakala ja pajaküpsis, keedetud kartulad, karbjuurvili vedelikuga, sai, või (margariin), kondenseeritud piim, suhkur.

Laupäev:

Eineks: loomaliha konservid (corned-beef), juust, praetud kartulad, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Lõunaks: kartulisupp, roast-beef, keedetud kartulad, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Pühapäev:

Eineks: hautatud loomaliha, juust, praetud kartulad, sai, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim, suhkur.

Lõunaks: lihaleem, pajaküpsis, karbjuurvili vedelikuga, keedetud kartulad, sai, või (margariin).

Peale selle iga päev kella 16-ks sai iga mees taldrikutäie biskviiti või kooki ning kohvi kondenseeritud piima ja suhkruga.

Õhtusöögiks oli: praetud liha, või külm praad, loomaliha, konservid soustiga, hautatud liha kartulatega või jälle pajaküpsis saiaiga, või (margariin), kohv, kondenseeritud piim ja suhkur.

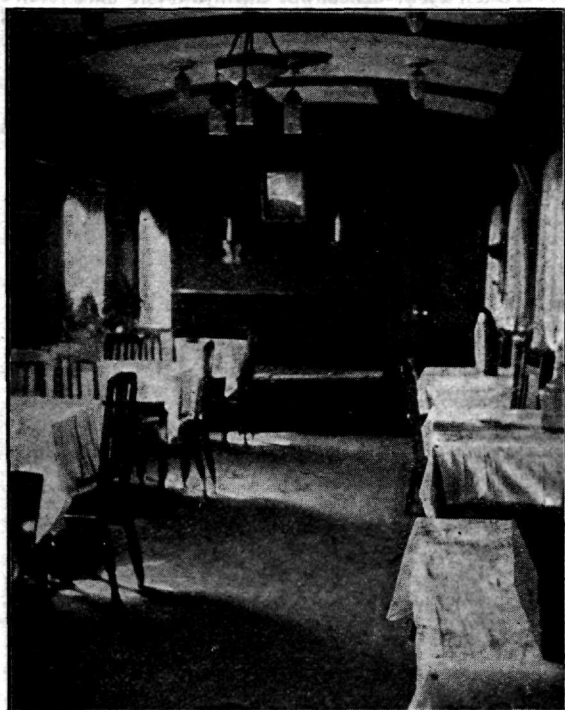
Peale selle ei puudunud meeskonnal ka mitte õlu, vein, piiritus.

Mis silma ei paista on värske juurvili ja puuvili. Seda saadi põhjalastavatelt laevadelt vaid vähesel määral ning jätkus seepärast ka ainult ohvitseride lauale.

Ja sarnase „tubli“ toitmise tagajärjed olid üllatavatest üllatavamad: laeva meeskond sõi ennast täiesti haigeks, nii haigeks, et 500 mehest 110 olid lamamas maas ja ülejäänud püsisid ainult suure vaevaga jalul. Laeva komanderil ei jäänud muud nõu üle kui pidi, meeskonna viimaseid jõupingutusi ülespiitsutades, oma „Kronprinz Wilhelm“iga“ täie auru all kustutatud tuledega ning ööpimeduse ja udu kätte all vaenlase laevade ahelikust läbihiilima, et ühte

2. soomusrongi rügemendi elust.

(Aastapäev 12. det. 1925 a.)

Vagun-kasiino.

(tol ajal veel neutraalse) Ameerika sadamasse (Newport News) end interneerida lasta.

Kuidas algas sarnane meeskonna hulgaline haigeksjäämine Laeva vanemarst Dr. Perrenon jutustas sellest pärastpoole järgmist: „Meil oli laevas palju kopsupõletiku, rinnailanaha põletiku ja reumatismi juhtumisi. Inimesed näisid kaua aega varem kui päristõbi puhkes igasuguse haigusele vastupanekujõu kaotanud olevat. Meil tuli sagedasti väikseid haavakesi ja löikekesi siduda. Need ei tahtnud ega tahtnud paraneda. Tuli ette palju raskeid verejookse tühisemaist põhjusist. Edasi oli meil terve rida õnnetuid juhtumisi laevas, kondimurdumisi ja nikastusi. Murtud liikmed paranesid väga pikkamisi. Loodus lausa ei täitnud oma kohut. Toidul töega on palju tegu haigustega. Üheksa kuuga võib nii mõndagi õppida, mida õpiraamatutes ei leidu.“

Edasi võis märgata meeskonnas omapäraselt kahvatust, silmaterade laienemist, lüheldast hingamist. Siis tekkisid paistetused kedreluul, närvivalud kindreis. Sellele järgnes juba jalgade halvatus, südame laienemine, musklike kidunemine, rusuvad närvivalud, verevaesus, üldine nõrkus.

Jaanuaris 1915. oli ainult kaks raskemat juhtumist: 23 ja 25 veebr. jälle kaks. 4, 16 ja 25 märtsil kolm juhtumist. Aprillis aga hakkasid madrused, nagu tinasoldatid, üksteise järele, rivist välja langema; see kestis ka Ameerika sadamas edasi, seni kui ette võeti toitmisel raadikaalne muudatus, millele järgnes ka sama kiire kosumine.

Nii oli 11 aprillil 1915 a. laeval 110 meest ülal kirjeldatud saladuslisest tõbest tabatud.

12 aprillil tuli 2 uut haiget juurde
13 „ „ 2 uut haiget „
14 „ „ 4 uut haiget „
15 „ „ 3 uut haiget „
16 aprillil algas uus toitmisel viis.
17 „ uusi haiguse juhtumisi ei olnud
18 „ uusi haiguse juhtumisi ei olnud
Viimased haiged ilmutasid paranemist.
19 aprillil lasti 4 haiget dekile tagasi
20 „ „ 14 „ tervetena laevahospitalist välja
21 aprillil lasti 8 haiget tervetena laevahospitalist välja
22 aprillil lasti 8 haiget tervetena laevahospitalist välja
23 aprillil lasti 4 haiget tervetena laevahospitalist välja
24 aprillil lasti 7 haiget tervetena laevahospitalist välja
ning üks kauemat aega täiesti halvatu võis jälle jalule tõusta.

Ühesõnaga, 10-ne-päeva jooksul said terveks 110 haigest 47 ja pärast seda mõne päeva jooksul ka ülejäänud.

Mis haigus see õieti oli?

Kogunud arstide konsiiliumis kuuldi mitmeid puudulikust ja ebaõigest toitmisest tekkivate haiguste nimetusi: beri-beri, pellagra, acidosis...

Igatahes arstiti see haigus nii kiirelt ilma arstirohtudeta ühe ameerika toiduainete keemiku (Alfred W. Mc. Cann) poolt kokkuseatud toidusedeli abil. See toidusedel näeb esialgu olevat küll veidi pöörane, kuid tema kokkuseadmisel on läbiviidud põhimõte, et arstimiseks määratud toidu mineraalainete koosseisus oleks mineraalhapete (fosfor, väävel, kloor) asemel suur ülekaal mineraalolustest (lehelistest), s. o. toidus oleks võimalikult palju juurvilja, puuvilja (eriti nende ekstrakti), piima ning teravilja söklate ekstrakti (nimelt leige veega saavutatud) ja võimalikult vähe liha, rasva, juustu ja teravilja (eriti just rafineeritud teravilja nagu on nisupüül) ning oma ekstraktist paljaks röövitud juurvilja (keedetud ja kurnatud kartulad).

See toidusedel — retsept on väga huvitav, mis pärast selle järgneda lasen:

„100-ja naela nisusöklatele lisatagu 200 naela vett. Lastagu see segu 12 tundi 120 Fahrenheit'i (50 Cels.) juures tõmmata ja valatagu siis vedelik ära. Iga mees saab hommikuti $\frac{3}{4}$ liitrit seda vedelikku joogiks.

Antagu igale mehele hommikuti ja õhtuti kumbagi korral üks teelusika täis nisusöklaid (kõhu lahtioleku ilmsikstulekul ära jätta). (Viimane abinõu on mõeldud soolte peristaldika edendamiseks, kuna see „puhta“ nisusaia söömisel loiuks oli jäänud, mille järelduseks — kõhu kinniolek. J. O.).

Keedetagu kapsaid, porgandid, moorputke, spinatid, sibulaid ja naerid koos kaks tundi, lastagu keedis selguda ja kurnatagu vedelik ära. Paks ära visata. Vedeliku r i k k a l i k u l t tarvitada lemedeks ja soustideks, mida süüa täisnisu leiva ja võiga.

Pestagu ja kooritagu kartulad. Jäetagu kartulad ise kõrvale. Võetagu koorid, keedetagu need (veega) ja antagu leent meestele iga päev üks teeklaasi täis joogiks.

Iga mees saab päevas neli munarebu, rõõsa täispiimaga, ja nimelt üks munakollane iga kolme tunni tagant ja niipalju piima kui keegi sinna juurde rüübata soovib.

Lõunaks antagu kõva täisnisu leiba ja umbes 30 grammi roastbeefi, suggestiooni otstarbel, sest mehed on kasvatud arvamises, et nemad ilma lihata elada eisaa.

Enne piimajoomist antagu igale haigele ühe apelsini või sidruni mahl veega, kuid ilma suhkruta.

Õunu või õunamoosi peab meestel kogu päeva kestel ja nende oma isu kohaselt tarvitada olema.

Esimese nädala lõpul võivad mehed peale juurvilja leeme ka juurvilja süüa.

Mehed peavad tingimata loobuma: juustust, munapilvest (kanamuna valge), kõiksugu rasvast, pekist, saiaist, kuivikuist (saia), jahuroogadest, kookidest ja pudingutest, kartulapudrust, suhkrust, sahariinist, soolalihest ja kalast, poleeritud riisist, pärltangudest, lihaleemest ning lihasoustidest (mine-raalhapete küllane toit)".

Eks ole üllatav?

Kuid selle toidusedeli tagajärjed olid nagu eelpool nägime samuti üllatavad. Seda pani laeva vanem-arst juba paari päeva pärast tähele ja ütles:

„Uue haiguse käsitlusviisi tagajärjed on äärmiselt tähelepanuväärt“. Pärastpoole kirjutas tema ka toidusedeli kokkuseadjale sellest: „Teie poolt ette pandud arstimisviisi on käegakatsutavalt õige.“

„Kronprinz Wilhelm'i igale madrusele oli nüüd samuti selge, et haigus ebaõigel toitmisel põhjenes. Nii sõnas üks kõige raskemal kujul haiguse läbi põdenud madrus prohvetlikult: „Nüüdsest peäle ei saa Saksa mereväes enam sarnast toitmist olema. Kui nemad seal kodus ainult teada saavad, kuidas meile juhtus, siis saavad nemad kõik meie õnnetest õppust, kõik“

Ka laeva vanem-arst ei olnud vähem veendunud, kui ta sõnas: „Meie Saksa võimud ei lase kindlasti seda õpetundi kasuta mõõduda. Meie kohutav toitluskatse ei pea Saksamaale mitte asjata kaduma minema.“ Kuid ometi! Kõrgemalt poolt (Saksa Ameerika saadiku kaudu) anti samale arstile käsk vaikida kõigi asjaolude üle ja Saksamaal ei saadud sellest tõega enne teada kui Ameerika vastava kirjanduse kaudu.

Niisugune on teinekord valitseva teadusliku doktriini võim. See valitsev teadusline doktriin

2. soomusrongi rügemendi elust.

(Aastapäev 12. det. 1925 a.)

Olepäa manöövril õhruvaenlase vastu (r. klp. vaguni katusel).

(nimelt Voiti- ja Rubner'i oma) on aga mitmeti iganenud, mispärast sõjaväe toitmise küsimuse valgustamiseks tarvilik on tutvuneda just uemate vaadete ja katsetega sarnaste küsimuste alal nagu: üksikute toiduainete munavalge väärtus, toiduks tarviliku munavalge hulk, mineraalainete küsimus, vitamiinide (komplektiinide) küsimus, vead toiduvalmistamise viisides jne. Kuid selle juurde pöörame, kui „Sõdur“ lubab, mõni teine kord.

J. ORG.

Sõdur Västriku.

Päele pärast lõunaseid tunde, kui sulutakse kontorid, poed, ärid, bürood, magasinid, ladud, kaubamajad, pangad, kantseleid, valitsused, jaoskonnad, osakonnad ja üldse kõik kohad ja asutused, mis inimesi kinni hoiavad, — pärast nende sulgumist algab päälinna tänavatel sootu teine elu. Ei torma siis sääl enam ringi murelikud äriinimesed, sest nende päev on möödas. Nad on kadun'd koju kes hinge tagasi tõmbama, kes järgmise päeva ette päd murdma. Tänavad kesklinnas kubisevad nii muretust rahvast. Need on need ametnikud ja teenijad ülalloeteldud asutustest kes oma igapäevase vastumeelse sunnitöö on sooritanud ning nüüd elavad linna tänavatel ka natuke enestele. Sääl on siis väljas kõik need moodsad shimmipoisid, et kallata välja noorustuld, mis põleb nende hinges. Need, kes alati hiilgavad omas paraadmundris. Pääs lai kaabu, kaelas peotäis lipsu, rinnas tuhat rinnamarki igasugustest ühingutest. Siis lühikesed, vaevalt allapoole põlvi ulatavad püksid, millele järgneb pikk jupp sokki, mille alumine ots kaob pikanalisesse, vikati taolisse kingasse. Ning sellases mundris on nende pää püsti kui kuningal, vaade julge kui rahamehel ning tuju alati ütlemata lõbus ja kena. Siis nad luusivad

karjade kaupa päätanavatel. Kui kusagil on algamas tantsupidu, siis võib märgata nende kõikide valgumist sinnapoole, sest neid juhuseid nad mööda ei lase. Kui aga pole kusagil kuulda shiiherdamist või midagi taolist, siis jalutavad shimmipoisid tänavatel aeglaselt, silmitsevad teravalt möödalajutajaid preileid, saates nendele järele sõnu, mis neid endid turtsatama panevad. Need on linnatänavade vabadusega põliselt läbiimibunud poisid, kelle loomusund nõuab kino piletit kassa ees tundide viisi rüsellemist, keskööni kestvat nuhkimist tänavatel ning mõne päeva takka ikka midagi sensatsioonilist juhtumist, milles võiks end lasta välja paista soovitud küljest.

Üks sellaseist, nimelt noorherra Västriku, võeti kroonuteenistusse. Noorhärrale tehti ränka ülekohtu, sest teda ei mõeldutki teha kohe ohvitseriks, missugune amet oleks temale nii magusasti meeldinud ning missugune kingituse kroonu oleks võinud teha sellele peenikesele poisile. Üldse see kroonuteenistuse säädus näis olema ebaajakohane. Kui oleks säädus niisugune, et kõik linnapoisid saavad ohvitserideks ja maapoisid reameesteks, siis oleks asi olnud õige. Sest on ju suur vahe nende kahe sordi vahel, kes see seda siis ei tea.

Ning pidi ta panema maha kõik kümme rinna märki, mis enne ehtisid teda, pidi loobuma shimmikingadest, millel pikad ninad ees nagu elevandi kihvad ehk kassi vurrud. Siidisukkad asemel pidi mähkima sääre ümber paksum villased sääremähkmed. Mine nõu andma, et sõdureidki võiks kroonu uusima moe järele riietada, siis on nemad kõik targad ja sina, vaene nõuandja, oled rumal. Nii on need ilma asjad!

Imelikult hakkas pääle see sõdurielu. Tuli välja, et tema, kes kõik omand' ja õppin'd, mis linnas üldse õppida võimalik, ei oska veel jalasammugi teha. Kohe esimesel päeval tõmmati teiste keskel reast välja ja keegi vanem sõdur, näostki näha, et maapoiss, hakkas talle õpetama — astumist. Oskas ju tema kõige peenemate uemate tantsude vigurid, kuid nüüd õpetatakse teda alles käima. Kõik näisid selleks tegutsevat, et teha tema hinge täis. Aga ei tohi näidata, et on hing täis, kui seda teeks, siis läheks sõda lahti.

Sõdur Västriku tuli meelde, et enne kroonuteenistust oli palgapäevadel juhuseid, et ta astus sõpradega mõnda lokaali, kus jõid mõne pitsi kibedat viina ja mõrudat õlut. Ka siin, kroonuteenistuses, tuli palju kibedat ja mõrudat alla neelata, kuid kahjuks mitte vedeliku näol. Sest kogu see elu näis mõru, mida pidi vaikselt ja vastuuisemata otsast maitsma. Ei saa enam minna kinno ega jalutada tunde kaupa ühest tänava otsast teise. Ajalehe viimasele küljele ei taha vaadatagi, sest milleks lugeda suurt pidukuu- luste rida, kui sinna ise minna ei saa.

Üksainus hää koht on ilmas, see on preili kõrval jalutada, temaga tantsida ehk istuda, muud kohad, olemiseisukorrad ja asendid on kõik kurb määdapääsmatus. Üksainus muusika on ilmas, mida kõlbab kuulata — see on armsa preili pehme hää, mis tõmbab otsekui viiulipoognaga üle südame. Kuid ei siin olnud enam seda hääld olemist. Preilide südamesetungivate häälte asemel pidi Västriku kuulama allohvitseride võpatama panevaid komandohüdeid. Sellega kõigeaga oli raske harjuda, see võttis meeleolu maha.

Ning kõigist oli ta lahutatud. Ei ühtegi sõpra olnud ta ligi. Võõrastas kõiki, sest need teised kompaniikaaslased olid puha maamehed.

Aga neist maameestest polnud midagi imestada. Juba nad olid kõik üksteisega tuttavad. See kõik neil sobis kuidagi õige ruttu. Ainult Västriku jäi tutvunemise viimaseks. Et võõrastast oli tähele pandud, ei otsitudki temaga tutvust. Aga kas pidi siis tema, linna mees, esimesena algama sõbrustamist? See ei käinud ju kuidagi tema pagunitega kokku. „Matsid on uhkeks läinud,“ mõtles tema ja krimpsutas nina nende kõikide poole, kes hulgakesti koos vabal ajal rääkisid lõbusaid jutte.

Ning siis aja jooksul muutus asi veel kurvemaks. Aegapidi hakkas Västriku ikka rohkem ja rohkem teiste pilkelauaks muutuma. Kes teab, mis temast juba ammu võidi seljataga arvata või rääkida, kuid ükskord õeldi esimene piste juba avalikult. See oli, kui ta korra ahju ääres seisis ja unistades kuhugi lae kaugusesse vahtis, kuna teised akna läheduses lõbusasti vestlesid. Et ta küljega nende poole oli, leidis üks terane silmitseja:

„Vaata, vaata — selle mehe nina sääl on justkui kirve silm.“

Västriku kuulis seda ning võttis näole põlgliku ilme. „Aga silmad, vaadake — otsekui rätsepa õpi- poisi õmmeldud nõõbiaugud.“

„Põsed kui...“

Seda ei kannatanud Västriku enam välja. Pööris aeglaselt selja ning läks välja. Teised veendudes, et tabasid kõige valusamat kohta, naersid laginal talle järele.

Kuna siiamaani vahekorrad enam vähem erapooletud olid, muutusid need nüüd peaaegu avalikult vaenulikkudeks. Ei olnud Västriku enam lootust ega tahtmistki omast kompaniist omale sõpra leida. See oli selge. Ülekohut tegid nad talle ühtelugu. Tor- kisid ühtelugu, kuna tema ükski oli hulga vastu abitu. Tundis, et vastu tögamisega veel rohkem õli tulle kallaks ning sellepärast ta kannatas targu kõike vaikes. Aga pääs keerlesid abiotsivad mõtiskelud — kuidas pääseda siit nende keskel, kus enam midagi häd loota ei olnud, kuidas tasuda neile kõigile kätte nii et aitaks kohe. Kuidas panna nende suu kinni, et nad enam piiksatadagi ei tohiks.

Siis selgus talle aegamööda pääsutee: vaja saada allohvitseriks, veltveebliks või mõneks muuks. Küll siis võiks neile näidata, küll nad siis seisaksid kõik sabas temale suitsu pakkumas. Küll tema siis oskaks ja võiks teha nendega seitse imet ja ning igauks kat- suks olla tema vastu hää. Just nii peab sündima, allohvitseriks, rühmaülemaks peab ta saama. Muidu ei ole see kellegi elu.

Allohvitseriks ja rühmaülemaks saamine sai nüüd Västriku igapäevaseks unistusleivaks, mida ta oma üksinduses väga vajas. Vaatles ja võrdles ning leidis, et rühmaülema koht talle palju suuri võimalusi loob. Kui ta *omne õppusost suurt ei hoolinud*, püüdis ta nüüd ihust ja väest. Isegi unes tampis ta vastu voodi- otsa õpesammu, mis oli puhas, stiilikindel nagu sõre püülijahu. Tervitamistes oli agaram agarast ning üldse süvenes põhjalikult sõjakunstile. Ning peagi torkas ta oma olemise poolest ülemuselegi silma.

Ning ta soov täitus. Ta komandeeriti allohvitseride kooli. Ühel ilusal õhtul lahkus ta.

Ning minnes unistab ta sellest, kuidas ta tagasi jõudes ilmub kui kōuepilv kasarmusse. Ei tema enam hakka mõistlikuks meheks, kui on kord jalul. Vanasti oli Vene väes juba paelamees suur nina, miks ei või tema siis tuua tükiks ajaks vana aega tagasi, kui see temale meeldib. Tema tahab saada eeskujuks ka teistele allohvitseridele.

Astub sisse veel puhtama õpesammuga, komandab luustihast läbilõikava hästikoolitatud komandamis- häälega. Vaatab paar korda vihaselt ringi, ning siis pistab otsekui surmavihas pragama. Pragab ja pragab nii, et lubi langeb laelt. Otsekui elektrifitseerib kogu kasarmu. Hüüab nii et voodidki värisuvad. Tema häält kuuldes supp tarretub katlakases surmahirmuga jääks. Ning kellegile ei jää aega mõelda, et uue rühmaülema nina on kui kirvesilm. Juhann Jaik.

Ametlikud teated.

Sõjaministri käsukirjad.

Nr. 3.

Tallinnas, 5. jaanuaril 1926 a.

(Korraldusvalitsus).

Käsin Sõjanõukogu poolt 3. oktoobril 1925 a. kinnitatud tunnusemärgid väeosade ja asutuste korra-

pidajatele 1. veebruarist s.a. tarvitusele võtta vasta- valt alljärgnevale juhisele:

1. Kõik väeosades ning asutustes ametikohuste täitmisel viibivad korrapidajad (ohvitserid, sv. ametnikud, halastajad õed, sanitarid, kirjutajad, telefonistid, telegrafistid jne.), kompaniide ja neile vastavate üksuste ning komandode ja kõikide üksikkomandode korrapida- jad ühes arvatud, kannavad vasakul varrukal, küünar-

nuki ja õla vahel 9 cm laiust väeliigi-värvilisest riidest sidet, mis kahe pikuti roobasjoones käiva 1 cm laiuse musta jutiga varustatud. Jutid asuvad sideme kumbagil äärel, olles 0,5 cm kaugusel selle servadest.

2. Kõik linnade, jaamade ning muude asutuste komandandid ja kõik plats-adjutantid, viibides väljaspool oma asutust kohuste täitmisel, mille juures tarvilik nende kerge eraldamine teistest kaitseväelastest, kannavad vasakul varrukal, küünarnuki ja õla vahel, 9 cm laiust rukkilille-sinist riidest sidet, mis kahe pikuti roobasjoones käiva 1 cm laiuse ruuge (tumeoranž) jutiga varustatud. Jutid asuvad sideme kumbagil äärel, olles 0,5 cm kaugusel selle servadest.

3. Korrapidajad mereväes (välja arvatud merekindlused) vahtkondade korrapidajad ohvitserid, vahtkondades viibivad kaitseväelased ning päevnikud väeosades varrukasidet ei kanna.

4. Varrukasidemed muretsetakse väeosade ja asutuste poolt nende valdamisel olevate üld-säästsummade arvel.

J. Soots.

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjamineister.

Nr. 4.

Tallinnas, 5. jaanuaril 1926 a.

(Kindralstaap).

Sise- ja garnisoni teenistuse määrustikkude kokkuseadmiseks määran komisjoni järgmises koosseisus: Esimees: Kindralstaabi ülem kindralstaabi kolonel Reek.

Abiesimees: kolonel Limberg, Kindralstaabi VI osakonnast.

Liikmed: I, II ja III diviisist, Ranna-, õhu- ja sisekaitsest ja merejõududest igast üks tegelik rivi-juht mitte madalamal kui pataljoniülema kohal, diviisi (vastava koonduse) ülema määramisel.

Komisjoni sekretär: leitnant Koern, Kindralstaabi VI osakonnast.

Komisjoni juure luban komisjoni tööde kestvuse ajaks palgata ajutise töötajana üks masinakirjutaja, I järgu masinakirjutaja palgaga.

Komisjoni esimees võib üksikute küsimuste selgitamiseks komisjoni juure kutsuda isikuid, keda tema tarviliseks loeb.

Komisjoni esimehel on õigus korraldada määrustikkudesse sissevõetavate uuenduste tegelikku järeleproovimist väeosades.

Komisjonil kokku astuda 1. veebruaril s.a. Kindralstaabis.

Komisjoni abiesimehel alustada ettevalmistavaid töid materjalide muretsemise alal mitte hiljem kui 15. jaanuaril s.a.

Komisjonil esitada minule siseteeenistuse määrustiku projekt 1. maiks s.a. ja garnisoni teenistuse määrustiku projekt 1. juuniks s.a.

J. Soots.

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjamineister.

Nr. 5.

Tallinnas, 5. jaanuaril 1926 a.

(Sõjaväe Prokuratuur.)

Vabariigi Valitsuse poolt 14. oktoobril 1925 a. vastu võetud ja 27. novembril 1925 a. maksmahakanud „Kaitseväe Distsiplinaarkaristuste seadluse“ käsitamisel praktikast on, nagu sissetulnud järelepärimistest näha,

mõningad arusaamatused tekkinud, mille kõrvaldamiseks seletan:

§ 2 lõige 2 tähendatud küsimuse otsustab ülemus, kellel on süüdlase suhtes kohtu alla andmise õigus.

§ 4 p. 3 järele võib reservi kaitseväelasi karistada ülemus, kellele nad allusid üleastumise toimepanemise ajal ja ainult niisuguste üleastumiste eest, mis nii kohtulikule kui ka distsiplinaar arutamisele alluvad või kus süütegu seotud on kroonu kahjuga ja ülemus § 2 põhjal otsustab süüdlast distsiplinaar korras karistada ja tarbekorral kahju sisse nõuda.

Teised distsiplinaar üleastumised, mis Dists. Kar. Seadl. § 1 põhjal karistatakse, ei või peale süüdlase reservi üleviimist kaitseväe ülema poolt enam distsiplinaar korras karistatud saada.

Kui § 4 p. 3 järele karistatu on vahe peal uuesti kaitseväe teenistusse astunud, täidetakse karistus tema ülemuse kaudu; kui tema aga reservis viibib, viiakse karistus täide politsei kaudu, asendades kodanlise karistusega.

§ 10 kõneleb kartserarestist, mis Dists. Kar. Seadluses ette nähtud ja selle seadluse põhjal määratud. Seda ei tule segada arestiga vee ja leiva peal, mida kohtu otsusel määratakse sõjaväe üksikvangistuse asemel ja mille täideviimise kohta maksvad endised reeglid (v. § 10 lõige 2).

§ 10 lõige 4 korras üleajateenijaid karistades, peavad ülemad, kui karistatu Komandandi korraldusse saadavad karistuse täideviimiseks, tingimata ära täendada, et see üleajateenija on, tema auaste ja teenistuse koht.

§ 11 järele arestiga peavahis karistatud üleajateenijatelt riviveltveebliitel ja rühmavanematel on suitsetamine lubatud.

§ 15 ja 51 lõige 3 p. 5 näilise vastolu suhtes tuleb silmas pidada, et üleajateenija vallandamisel kantakse karistatu teenistuselehte ainult § 15 tähendatud märkus ilma muid põhjusi selgitamata või üksikasjalise kirjelduseta (võrdle § 49 lõige 1). Kui üleajateenija vallandatakse administratiiv korras mitte halva ülespidamise pärast, vaid mõnel muul põhjusel, näit.: teenistuslise vilumatuse tõttu, siis langevad sõnad „halva ülespidamise pärast“ ära ja kantakse teenistuselehte ainult märkus: „vallandatud teenistusest administratiiv korras“.

§ 21 liter A rivi-veltveebel tähendab ametkoha. Üleajateenija, kes veltveebli auastmes, kuid koosseisu järele ei veltveebli ega rühmavanema ametkohale määratud pole, karistatakse § 21 lit. B järele. § 37 märkus 2 — peab olema „rühmavanemale“.

§ 21 liter B p. 2 ja § 37 võrdlusel tekkiva arusaamatuse kohta seletan, et üleajateenijatele võib karistus-teenistustoimkonnad määrata samal alusel nagu § 36 järele ajateenijatele allohvitseridele, kuid karistust määravad ainult ülemad alates kompanii-ülemast ja kõrgemad.

Sallega võib üleajateenijatele, kes ei ole koosseisu järele ega riviveltveebli ega rühmavanema ametkohal, kompanii-ülem määrata 4 karistus-teenistustoimkonda, pataljoni ülem ja kõrgemad ülemad — 6 teenistustoimkonda.

§ 76 on ligemalt ära tähendatud, missugused XXIII raamatu §§ on muudetud ära. Teised on maksvad. Meeldetuletuseks juhin tähelepanu selle peale, et XXIII raamatu §§ 83—88 kõnelevad karistatute liigist, §§ 117—118 ja §§ 122—129 administratiiv korras distsiplinaar üleastumise tagajärjel tekkinud kahjude sissenõudmisest (v. Sõmin. ksk. 50—1922 a. ja 103 — 1924 a.), §§ 130—179 kõnelevad ohvitseride aukohtust.

J. Soots

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjamineister.

Raamat-teated.

Toimetuse märkus: Vastava kaastöölise leidmisega on toimetusel avane nud võimalus tutvustada „Sõduri“ lugejaid Itaalia sõjandusega algallika te põhjal.

Rassegna dell' Esercito Italiano („Ülevaade Itaalia sõjaväest“) — sõjaasjandusline ajakiri, ilmub Roomas, brigaadi kindral Eugenio Barbarichi toimetusel; maksab aastas saatmisega väljamaale 48 liiri (umbes 750 Emk.).

Ajakiri ilmub iga 2 kuu tagant, raamatuna 10—12 trükipoognat, suures kaustas (in-4°), maitserikkas väljaandes, kaunistatud vinjetidega ja piltidega kriidipaberil, mis seda ehk teist sisus olevat artiklit selgitavad. Samuti leidub igas raamatus, lisana, hulk korralikult valmistatud skeeme, plaane ja kaarte.

Ajakiri annab suure osa omast ruumist 1914—1918 a. sõjategevuse uurimistele, peasjalikult Itaalia rindel; kuid ka küsimused taktika, strateegia, sõja-ajaloo jne. alal leiavad temas põhjalikku käsitamist. „Välisriikide osas“ antakse laialisi teateid Euroopa ja välis-Euroopa riikide sõjaliste päevaküsimuste kohta; bibliograafilises ülevaates leiame arvustavaid märkusi rohkem tähelepanuväärt ja värskest ilmunud omamaa (Itaalia) ja välisriikide sõjalise sisuga raamatute kohta. Tähelepanu väärt oleks selles osas veel kokkuvõtte ajakirjandusest, milles peegelduvad Itaalia laiema seltskonna vaated oma sõjaväe elu-olu peale.

7—8 jagu (juuli-augusti 1925 a.) sisaldab: I) Isontso joon morfoloogilisest ja sõjalisest vaatepunktist, brigaadi kindral Eugenio Barbarich. — II) Meie ratsaväe diviisid taandumisel Isontso joonelt Piave jõe peale, ratsaväe kolonel-leitnant Alberto Trenti. — III) Itaalia väeosad Hiinas 1900—1901 a., kahurväe kapten Amedeo Tosti. — IV) Lahingupidamise metodoloogia. — V) Alesia piiramine, jalaväe

major Alberto Riggi. — VI) Grove di Papadopoli vallutamine ja 7-da briti diviisi operatsioonid meie rindel. — VII) Uuetüübilise jalgväe üksused, jalgväe kolonel Edoardo Versè. VIII) Mitmesugused teated: Mis läks maksma maailma sõda?

Sõjalised teated välisriikidest: Bulgaaria, Prantsusmaa, Saksamaa, Jaapan, Inglismaa, Poolamaa, Helveetsia, Hispaania, P. A. Ühendatud riigid.

Bibliograafiline ülevaade: I. Raamatud. II. Kuukirjad (sõjaasjanduslised). III. Ajalehed. IV. Bibliograafilised märkused.

V. K.

Schmitt.

Strassenpanzerwagen, die Sonderwagen der Schutzpolizei.

Ilmunud Berliinis 1925 a. R. Eisenschmidt'i (Berlin, NW 7. Mittelstr. 18) väljaandel.

Raamat sisaldab 180 lehekülge umbes sõja graafilise kujutusega illustreeritud teksti. Raamatule on lisatud 13 suurt värvilist skeemi tutvustamiseks autotüüpide relvade ja üksikute autoosadega. Hind on 8 Saksa marka.

Autor kui nüüdne politsei ohvitser on töö määranud „Schupo“ (Schutzpolizei) väljaõppeks soomusauto asjanduses. Meelestades, et „Schupo“ esineb teatud piirini ka kaetud Saksa sõjaväe kaadrima, seepärast on andmed raamatus nii täieulatuslised, et neist võib palju ammutada ka sõjaväelane.

Raamat jaguneb kahte suurde ossa. Esimene (peamine) osa käsitleb „Schupo“ „Eriahingvankrite“ tüüpe ja relvu; teine osa (umbes 40 lk.) käsitleb lahingvankrite ajalugu. Autor algab lahingvankrite käsitamist 5000 a. e. Kr. ja jälgib nende arengut ning käsitamist kuni tänapäeva soomusautoni. Seda osa illustreerib rikkalik piltide materjal, mis kogutud meieaja suurimatest muuseumidest.

Raamat on huvitavalt kokku seatud. Ta on meie raha järele kallis, kuid ta peaks siiski aset leidma meie juures, vähemalt raamatukogudes.

E. K—e.

Sport.

Meistermeeskond Tartus.

Külmal ja kõledal 10. jaanuaril tegi meistermeeskond Sport külaskäigu Tartusse, et vastata hiljutist Tartu Kalevi visiiti. Meistermeeskonnal tuli seejuures esineda koguni kahel võistlusel 5 tunni jooksul, mis ei ole üle 20-kraadilise külma juures sugugi naljaasi. Meeskond suutis siiski väikeste külma näpistuste peale vaatamata alal hoida oma võistlushumoori ja 28 väravaga rikastada oma tänavuse võistlusbilansi aktiivalt.

Kell 11 hommikul pidas ta mängu Tartu koondusega, mille 13:3 (7:1) enese kasuks lõpetas ja kell 2 Tartu Kaleviga, kus Sport oma endist tagajärge nimeltsiga, 15:2, kordas.

Tartu jääpalli olud tunduvad kehvadena, jääväli võimatult kitsas, kuna ka hooletus ennast tunda annab, näit., on väravad võrkudeta, ilma milleta aga jääpall ülihästi mängitav.

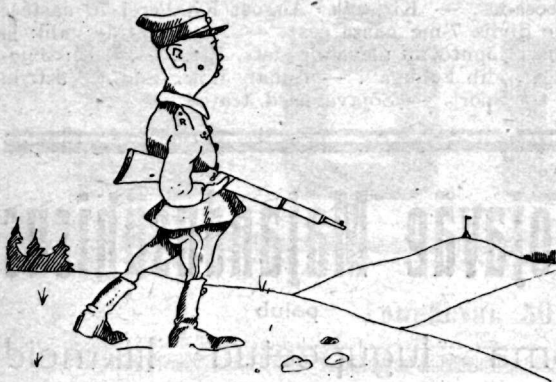
Ränk väravasadu Läti üliõpilastele.

Kalevi kutsel gastroleeris 9. ja 10. jaanuaril Tallinnas Läti akadeemilise spordiseltsi jääpallimeeskond, kes oma kodumaal kuuldavasti teisel kohal seisab, kaotades meistermeeskonnale viimasel kohtamisel ainult 3:5. Meistermeeskond, Riia aerutajate klubi, on aga Tallinnas juba tuntud ja oma võrdlemisi primitiivse mängu juures ikka sihtet vastupanu meie parematele meeskondadele avaldanud. Seda oodati ka nüüd üliõpilasmeskonnalt.

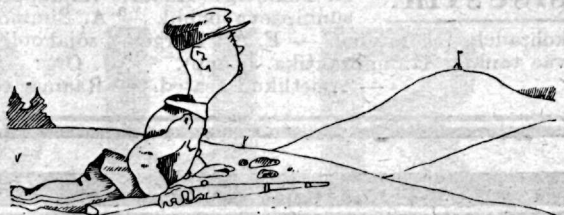
See osutus aga vastu ootusi hoopis Nigelakeseks ja sai õige ränkade kaotuste osaliseks. Hokkeyklubi triumfeeris tema üle 10:1 (4:1), kuna Kalev oma halva mängu peale vaatamata tagajärje isegi 11:0 (3:0) peale kruvis.

Andmed „Eesti Spordilehest“.

Esimest korda lahing-laskeharjutustel.

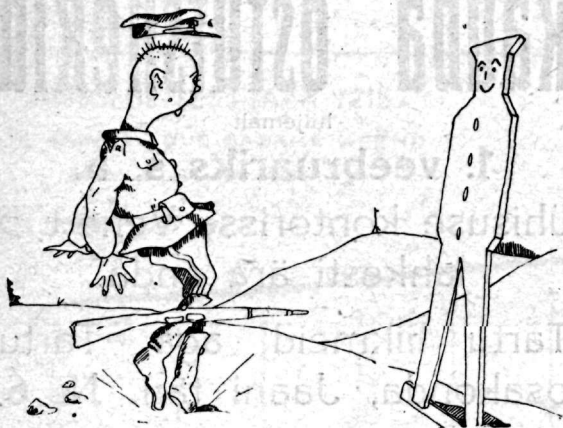
1. Püür...

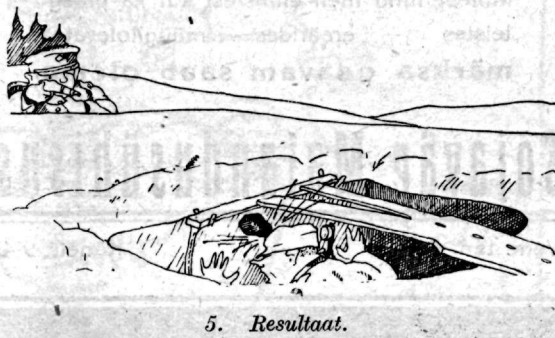
3. Olukorra selgitamine.

4. Eraalgatus.

2. Esimene kokkupuutumine „vaenlasega“.

5. Resultaat.

Sõjaväelised teated.

Vaherahu mälestamine Valga garnisonis.

Kohalikud väeosad, kogusid muusikaga turuplatsile. Ilus ilm ja muusikahelid meelitasid rahvast kokku. Paraadi võttis vastu garnisoni ülem kolonel-leitnant Schmidt, kes enne mälestamise algust väeosade poole lühikese kõnega pööras päeva tähtsust alla kriipsutades. Soomusrongilt lastud kolme suurtükipaugu ja „Ligemal Jumal Sul“ helidel, paljastatud peadega, mälestati vaikselt langenud kangelasi Vabadussõjas.

Peale paraadi oli ühine jalutuskäik läbi linna, mis peale väeosad ja kaitseliit laiali läksid.

Võorastama pani nähtus, et kaitseliit paraadi platsile alles siis ilmus, kui paraad juba alanud oli, mis näitab, et kaitseliitlaste õigeaegne kokkukogumine veel paljugi soovida jätab ja distsipliin lonkab. A. P.

Läti.

Läti sõjaminister oma ametkonna tegevusest.

Läti sõjaminister on ajakirjanduse esitajaile sõjaministeeriumi edaspidiste ülesannete kohta mõningaid seletusi annud. Ministri arvamisel tuleks esimese järjekorras kokku seada ministeeriumi uue korra kava. Selle järele tuleks välja töötada teenistusekäigu

ja militaar karistuse seadus. Sõjaväe varustuse kord tuleb üldise riigi majanduspoliitikaga täielikult kooskõlasse viia. Toiduga varustamise süsteemis saab teatav muudatus läbi viidud, andes üksikutele väeosadele laialdasemat tegevuse vabadust. Kohalikkude turgude seisukord olevat niivõrd paranenud, et garnisonid oma asukohtades võivad saada kõiki tarvisminevaid kodumaa saadusi, mis pärast kavatsetakse järkjärgult üle minna rahamajandusele ja naturaalsele varustust lõpetada. Peaintendandi ülesandeks jääks tehnilisele varustusele antakse suurt tähtsust, püüdes üksikuid sisseoste kooskõlasse viia teatava plaaniga.

Läti järjekorralikud aasta eelarved ei võimaldavat laialdasemat tehniliste plaanide läbiviimist, mis pärast seda tulevat teostada järjekindlalt aastastalt.

Sõjaministeeriumi tuleva aasta eelarve on 4% suurem tänavusest. Üldisest riigi eelarvest langeb 23% sõjaministeeriumi arvele, mis on palju vähem, kui Läti naabritel.

A. Tr.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur, Tallinn, Uus tän. nr. 10.

SISUSTIK: R. Tomberg: Kaadri väljaõppest väeosades. — Kirjanik August Kitzbergi 70 aastase sünnipäeva puhul. — A. Simmo: II-ne diviis 7-me aasta eest. — N.: Juhtide valik ja kohtadele määramine. — E. A.: Kõrgema sõjakooli II lennu lõputööde ülevaade dets. 1926. — J. L.: Jalgväe tankide lahingpraktika. (Lõpp). — J. Org: „Sõjavägi sõdib kõhuga“. — Juhani Jaik: Sõdur Västriku. — Ametlikud teated. — Raamat-teated. — Sport. — Sõjaväelised teated.

Hoiatus ohvitserkonnale!

Veebruarikuu esimesel poolel jõuab meile uus saadetus

esitusvormi mõõke

kohale,

millede hind meil endisest kui ka praegu teistes — eraärides — müügilolevatest märksa odavam saab olema.

Sõjaväe Majandusühisus.

Vene tän. 5.

—:

Kõnetr. 9-42.

Ilmusid trükist

R. K. K. A. (punaväe)

Jalgväe lahingteenistus.

Tõlkinud major K Hinson

— Hind 120 mrk. —

Raamat on saanud parema arvustuse osaliseks.

Kaitseväe distsiplinaar seadlus

Kindralstaabi VI osakonna väljaanne.

Saada „Sõduri“ talitusest,

Uus tän. 10.

Sõjaväe Majandusühisus

palub

oma lugupeetud liikmeid kõik 1925 aasta

kauba ostutshekid

hiljemalt

1. veebruariks s. a.

ühisuse kontoris Vene t. 5 lahkesti ära anda.

Tartu liikmeid aga Tartu osakonda, Jaani tän. № 6.

PIONEER PATALJ. VÄLJAANDEL ILMUS TRÜKIST

KÄSIGRANAADID.

RAAMAT SISALDAB TEKSTI SELGITUSEKS HULGA JOONISTUSI. LISAKS KÄSIGRANAADIDE PILDUMINE JA TAKTIKA.

HIND 60 MARKA.

SAADA „SÕDURI“ TALITUSEST, :.: TALLINN, UUS TÄN. 10. :.:

Ilmus

Kindralstaabi VI osakonna väljaandel

Lennuasjandus

Raamatus leiavad käsitamist kõik tähtsamad lennuasjanduse puutuvad küsimused. Teos on kokku seatud kõige uuematel andmetel ja sisaldab palju pilte ja joonistusi.